

РАХУНКОВА ПАЛАТА

**ВИСНОВКИ
ЩОДО ВИКОНАННЯ
ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ
ЗА ДЕВ'ЯТЬ МІСЯЦІВ 2015 РОКУ**

Київ 2015

З М І С Т

I. Загальні підсумки виконання державного бюджету й економічної діяльності.....	3
II. Доходи державного бюджету.....	9
III. Видатки державного бюджету та кредитування.....	16
IV. Фінансування державного бюджету та державний борг.....	28
V. Міжбюджетні трансфери та місцеві бюджети.....	35
Висновки.....	41
Пропозиції.....	43

Відповідно до вимог Бюджетного кодексу України і Закону України „Про Рахункову палату”, Рахункова палата затвердила Висновки щодо виконання Державного бюджету України за дев’ять місяців 2015 року.

Висновки Рахункової палати підготовлені на основі квартального звіту про виконання Державного бюджету України, місцевих бюджетів та зведеного бюджету станом на 01.10.2015, поданого Державною казначейською службою України Рахунковій палаті листом від 05.11.2015 № 12-08/781-28046, звітних та інформаційно-аналітичних даних Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України, Державної казначейської служби України, Національного банку України, Державної служби статистики України, Фонду державного майна України.

I. ЗАГАЛЬНІ ПІДСУМКИ ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ Й ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. За дев’ять місяців 2015 року доходи державного бюджету загалом становили 384 млрд 328,3 млн грн, або 72,8 відс. річного плану (528 млрд 119,0 млн гривень). Видатки державного бюджету здійснені в сумі 373 млрд 357,0 млн грн, або 62,8 відс. річного плану (594 млрд 984,7 млн гривень).

До загального фонду державного бюджету надійшло доходів у сумі 361 млрд 312,3 млн грн, або 103,7 відс. плану на січень – вересень (348 млрд 316,5 млн грн) і 73,5 відс. річного плану (491 млрд 767,4 млн гривень). Видатки загального фонду становили 352 млрд 974,2 млн грн, або 92,1 відс. плану звітного періоду (383 млрд 436,7 млн грн) і 63,6 відс. річного плану (554 млрд 591,4 млн гривень).

До спеціального фонду державного бюджету зараховано доходів у сумі 23 млрд 16,0 млн грн, або 63,3 відс. річного плану (36 млрд 351,6 млн гривень). Видатки спеціального фонду становили 20 млрд 382,8 млн грн, або 50,5 відс. річного плану (40 млрд 393,3 млн гривень).

Державний бюджет загалом виконано з профіцитом у сумі 8 млрд 793,5 млн грн, при плановому річному дефіциті в сумі 78 млрд 40,6 млн грн, при цьому загальний фонд – з профіцитом 9 млрд 450,4 млн грн, при плановому дефіциті на січень – вересень 34 млрд 755,5 млн грн і річному плані 61 млрд 953,0 млн грн, спеціальний фонд – з дефіцитом 656,9 млн грн, при плановому річному дефіциті 16 млрд 87,6 млн гривень.

Загальний обсяг фінансових ресурсів державного бюджету становив 597 млрд 798,9 млн грн, у тому числі надійшло доходів

на суму 384 млрд 328,3 млн грн, отримано надходжень для фінансування бюджету – 210 млрд 435,9 млн грн, повернено кредитів – 3 млрд 34,7 млн гривень.

Фінансові ресурси державного бюджету спрямовані переважно на здійснення видатків – 373 млрд 357,0 млн грн, погашення державного боргу – 97 млрд 946,3 млн грн, придбання цінних паперів – 58 млрд 537,0 млн грн, надання кредитів – 5 млрд 212,5 млн гривень.

Загалом залишок бюджетних коштів, що обліковується на рахунках державного бюджету, з початку року зріс на 67 млрд 109,6 млн грн, або в 2,8 раза, і на 01.10.2015 становив 104 млрд 202,9 млн грн, при цьому загального фонду – збільшився на 75 млрд 873,7 млн грн – до 75 млрд 948,0 млн грн, спеціального фонду – зменшився на 8 млрд 764,1 млн грн – до 28 млрд 254,9 млн гривень.

1.2. Виконання державного бюджету в січні – вересні 2015 року відбувалося за несприятливих внутрішніх і зовнішніх умов для розвитку економіки. За оцінкою Рахункової палати, реальний валовий внутрішній продукт скоротився на 13,0 відс., тоді як при визначенні показників державного бюджету враховано 5,5 відсотка.

Стан виконання основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку на 2015 рік, схвалених постановою Кабінету Міністрів України від 22.12.2014 № 709, зі змінами та доповненнями, внесеними постановою від 14.02.2015 № 76, і врахованих при визначенні показників державного бюджету, наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні показники економічного і соціального розвитку

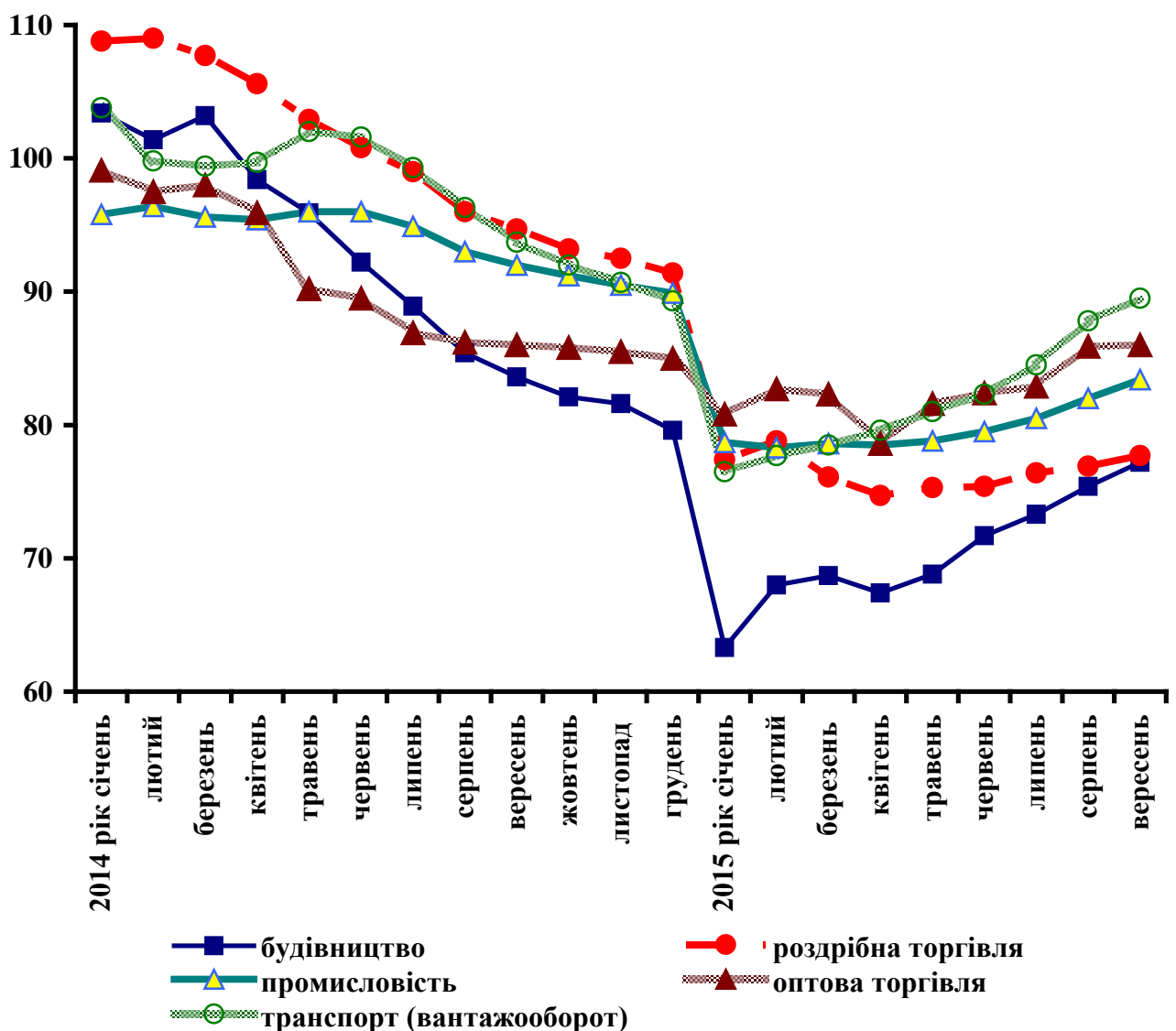
№ з/п	Показники	2014 рік січень – вересень, фактично	2015 рік	
			враховано при визначенні державного бюджету	січень – вересень, фактично
1.	Валовий внутрішній продукт реальний, у відс. до відповідного періоду попереднього року	96,1*	94,5	87,0*
2.	Індекс споживчих цін до грудня попереднього року, відс.	116,2	126,7	141,4
3.	Індекс цін виробників промислової продукції до грудня попереднього року, відс.	127,4	126,5	128,0
4.	Індекс реальної заробітної плати, у відс. до попереднього року	96,0	86,0	77,3
5.	Сальдо торговельного балансу, визначене за методологією платіжного балансу, млн дол. США	-2 974	-2 190	-351
6.	Експорт товарів і послуг, млн дол. США	53 108	60 816	36 944
	у відс. до відповідного періоду попереднього року	84,1	93,0	69,6
7.	Імпорт товарів та послуг, млн дол. США	56 082	63 006	37 295
	у відс. до відповідного періоду попереднього року	75,9	89,3	66,5

* За оцінкою Рахункової палати.

Упродовж звітного періоду зменшилися обсяги виробництва в усіх видах економічної діяльності. При цьому відбулося уповільнення темпів падіння виробництва, спричинене насамперед статистичним ефектом низької бази порівняння (діаграма 1). Разом з тим ризиками прискорення економічного спаду є погіршення платоспроможності внутрішнього ринку і подальше зниження цін на товари українського сировинного експорту, пов'язане з послабленням розвитку світової економіки.

Діаграма 1. Приріст (зниження) виробництва за видами економічної діяльності за 2014 – 2015 роки

(кумулятивно у відсотках до відповідного періоду попереднього року)

Внаслідок падіння купівельної спроможності населення, зумовленого зростанням споживчих цін (тарифів) на 41,4 відс., що спричинило зниження реальної заробітної плати на 22,7 відс., оборот роздрібною торгівлі скоротився в січні – вересні поточного року на 22,3 відсотка. При цьому заборгованість з

виплати заробітної плати збільшилася на 44,6 відс. і на перше жовтня становила 1,9 млрд гривень.

У будівництві обсяг продукції зменшився на 22,8 відс. за рахунок скорочення будівництва нежитлових та інженерних споруд на 29,4 і 27,7 відс. відповідно. Водночас будівництво житла внаслідок зниження споживчого попиту на нього скоротилося на 4,4 відсотка.

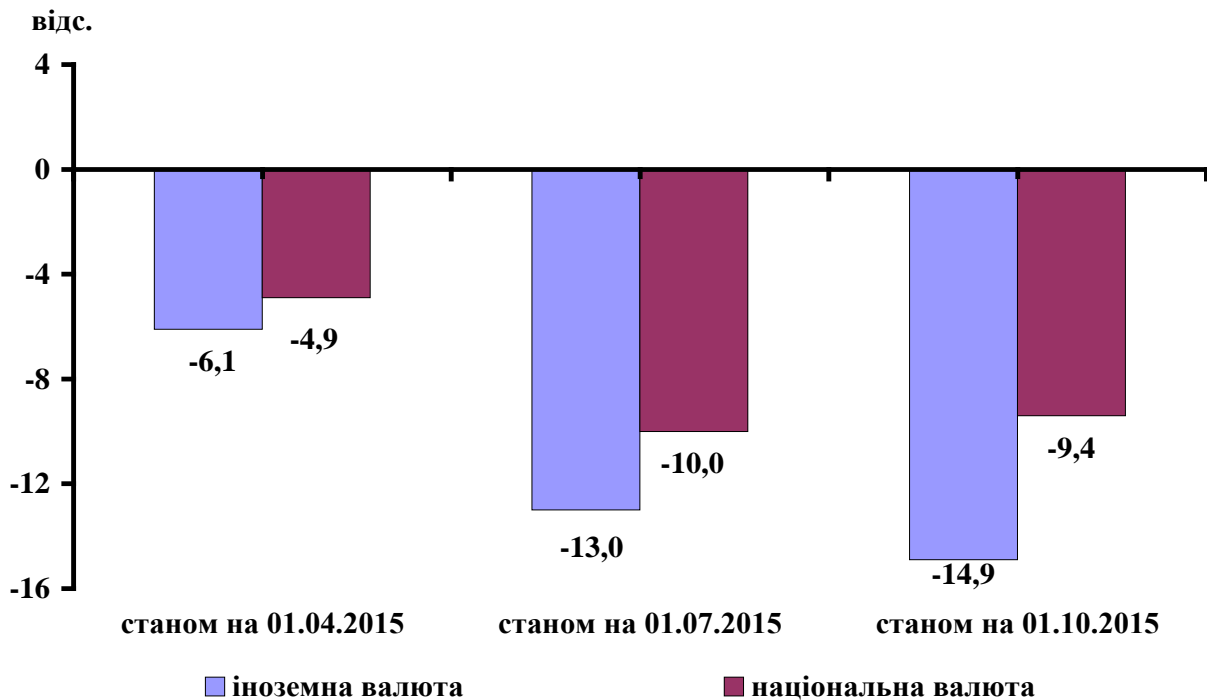
Промислове виробництво знизилося на 16,6 відсотка. Зокрема, події на сході країни спричинили падіння добування кам'яного вугілля – на 47,2 відс., виробництва коксу – на 26,5 відсотка. Водночас погіршення умов зовнішньої торгівлі, пов'язане насамперед зі зниженням світових цін на сировинну продукцію, призвело до зниження експорту товарів загалом у січні – вересні поточного року, порівняно із січнем – вереснем попереднього року, на 14,0 млрд дол. США, або 33,5 відс., у результаті чого суттєво зменшилося виробництво в експортоорієнтованих галузях: металургійній – на 20,3 відс. і хімічній промисловості – на 19,4 відсотка. Так, за даними Національного банку України, за дев'ять місяців 2015 року експорт чорних металів і виробів з них, порівняно з відповідним періодом попереднього року, зменшився на 4,8 млрд дол. США, або 39,7 відс., продукції хімічної промисловості – на 1,1 млрд дол. США, або 37,1 відсотка. При цьому ускладнення Російською Федерацією умов торгівлі спричинило падіння експорту продукції машинобудування на 2,1 млрд дол. США, або 48,2 відс., що стало одним з основних чинників зниження виробництва машинобудівної продукції на 19,3 відсотка.

Сільськогосподарське виробництво у звітному періоді, порівняно із січнем – вереснем попереднього року, знизилося на 5,3 відс. за рахунок зменшення обсягів продукції рослинництва на 5,4 відс., зокрема, внаслідок зменшення площ посіву окремих сільськогосподарських культур і зниження їх урожайності, при скороченні обсягів тваринництва на 5,1 відсотка. Так, площа посіву цукрових буряків менша, ніж торік, на 28,4 відс., кукурудзи на зерно – на 12,3 відсотка. При цьому врожайність цукрових буряків знизилася на 9,5 відсотка.

Скорочення виробництва в промисловості і сільському господарстві та виконаних робіт у будівництві призвело до зниження на 14,0 відс. оптового товарообороту і на 10,5 відс. вантажообороту.

Розвиток економіки, як і в попередні періоди, стримувався скороченням її кредитування. В умовах девальваційних і інфляційних очікувань, суттєвого впливу депозитних коштів, значних виплат за зовнішніми зобов'язаннями обсяги залишків кредитів скоротилися у січні – вересні поточного року в іноземній валюті – на 4,5 млрд дол. США, або 14,9 відс., у гривні – на 50,8 млрд грн, або 9,4 відс. (діаграма 2).

Діаграма 2. Зниження залишків кредитів, спрямованих в економіку в 2015 році
(наростаючим підсумком до початку року)

1.3. Девальвація у січні – вересні 2015 року гривні до долара США на 36,5 відс. і до євро на 25,4 відс., падіння світових цін на енергоносії, низька ділова активність та скорочення купівельної спроможності населення призвели до скорочення імпорту. Водночас девальвація гривні стала одним з основних чинників збільшення доходів державного бюджету і витрат на погашення боргу та деяких видатків.

За даними Національного банку України, імпорт товарів за січень – вересень поточного року знизився на 16,7 млрд дол. США, або 36,2 відс., найбільше продукції машинобудування – на 3,0 млрд дол. США, або 37,5 відс., мінеральних продуктів, зокрема природного газу – на 2,9 млрд дол. США, або 25,3 відс., хімічної промисловості – на 2,3 млрд дол. США, або 29,0 відс., продовольчих товарів – на 2,1 млрд дол. США, або 46,0 відсотка.

Девальвація офіційного курсу гривні до іноземних валют залишалася одним із основних чинників збільшення доходів державного бюджету. З використанням офіційного курсу гривні до долара США і євро обчислюються податок на додану вартість, акцизний податок із ввезених на територію України товарів, податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції тощо, сумарна частка яких за дев'ять місяців 2015 року становила 37,6 відс. доходів державного бюджету.

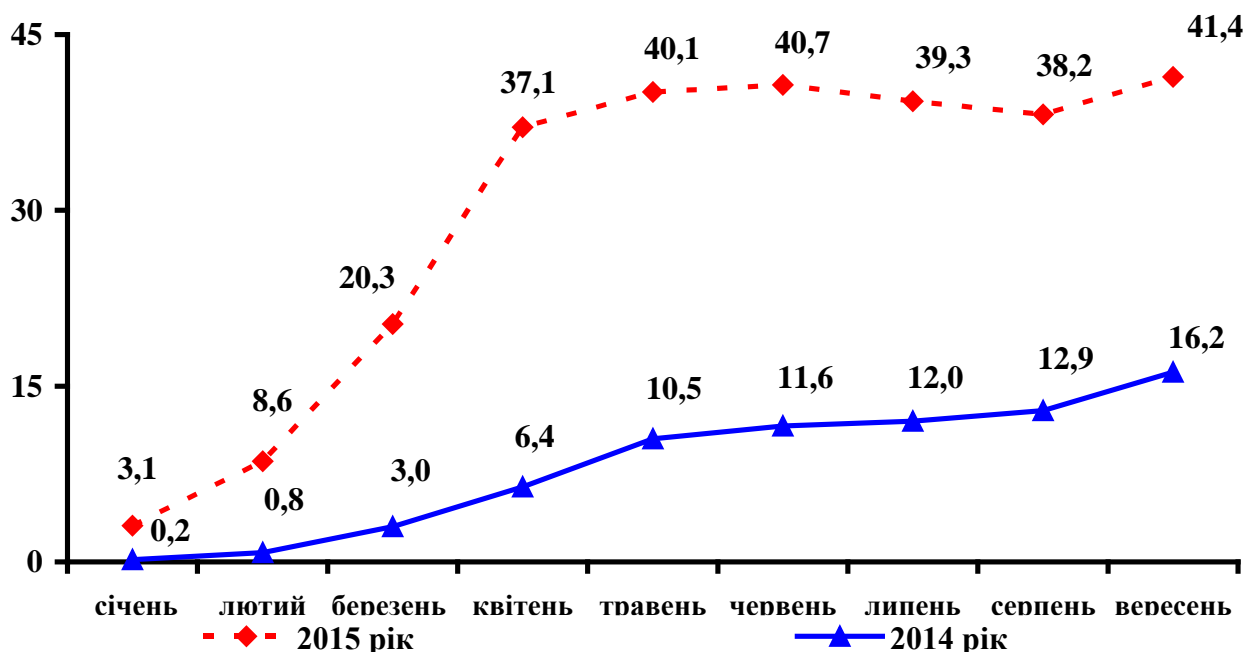
Водночас з використанням офіційного курсу гривні до іноземних валют пов'язані витрати державного бюджету на погашення зовнішнього і частини

внутрішнього боргу, номінованого в іноземних валютах, а також деякі видатки державного бюджету (обслуговування державного боргу, функціонування закордонних дипломатичних установ, внески до міжнародних організацій тощо), частка яких становить 10,1 відс. витрат державного бюджету.

Крім того, враховуючи, що частка імпортованих товарів у споживанні населення є значною – понад 40,0 відс., знецінення національної валюти стало одним із чинників зростання інфляції.

1.4. Споживчі ціни у вересні поточного року, порівняно з груднем попереднього року, зросли на 41,4 відс., що в 2,6 раза більше, ніж у відповідному періоді торік, і в 1,6 раза від показника, врахованого при визначенні державного бюджету (діаграма 3). Ризиками прискорення інфляції є підвищення з 1 жовтня поточного року роздрібних цін на природний газ, що використовується для потреб населення, а також подорожчання агропромислової продукції.

Діаграма 3. Зростання споживчих цін у січні – вересні 2014 – 2015 років
(у відсотках до грудня попереднього року)

Найбільше у звітному періоді внаслідок підвищення адміністративно регульованих тарифів на житлово-комунальні послуги зросли тарифи на природний газ – у 5,5 раза і електроенергію – на 66,9 відсотка. Значно подорожчала соняшникова олія – на 60,5 відс., безалкогольні напої – на 57,0 відс., фрукти – на 50,7 відс., риба та продукти з риби – на 43,9 відс., макаронні вироби – на 43,2 відс., хліб – на 43,1 відсотка.

Ціни виробників промислової продукції у вересні до грудня 2014 року зросли на 28,0 відс., тоді як при визначенні показників державного бюджету враховано 26,5 відсотка.

II. ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

2.1. Доходи державного бюджету в січні – вересні поточного року становили 384 млрд 328,3 млн грн, або 72,8 відс. планового річного обсягу (528 млрд 119,0 млн грн), у тому числі загального фонду – 361 млрд 312,3 млн грн, або 73,5 відс. річного плану (491 млрд 767,4 млн грн), спеціального фонду – 23 млрд 16,0 млн грн, або 63,3 відс. (36 млрд 351,6 млн гривень). Рівень надходження доходів державного бюджету у звітному періоді на 1,2 відс. пункту більший, ніж середня частка доходів, одержаних у січні – вересні 2010 – 2014 років, у фактичному річному їх обсязі (71,6 відсотка).

Виконання державного бюджету за січень – вересень поточного року за основними джерелами доходів наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Виконання державного бюджету за доходами

млн грн

№ з/п	Показники	Виконано					Відхилення показників 2015 р. від 2014 р.			
		січень – вересень 2014 року		січень – вересень 2015 року			всього		у т. ч. загальний фонд	
		всього	у т. ч. загальний фонд	всього	у т. ч. загальний фонд		+; -	відс.	+; -	відс.
			сума		сума	відс. виконання плану				
	ВСЬОГО ДОХОДІВ	260 869	228 714	384 328	361 312	103,7	123 459	47,3	132 598	58,0
	<i>з них:</i>									
1.	Податок та збір на доходи фізичних осіб	7 167	7 167	31 915	31 915	104,1	24 748	в4,5р.б	24 748	в4,5р.б.
2.	Податок на прибуток підприємств	33 089	32 988	28 068	28 007	100,3	-5 021	-15,2	-4 981	-15,1
3.	Рентна плата за користування надрами	11 384	11 384	19 733	19 733	93,1	8 349	73,3	8 349	73,3
4.	Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг)	60 165	59 999	76 985	76 346	100,7	16 820	28,0	16 347	27,2
5.	Бюджетне відшкодування податку на додану вартість	-40 757	-34 054	-45 544	-45 544	99,5	4 787	11,7	11 490	33,7
6.	Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів	74 067	74 067	98 762	98 762	100,0	24 695	33,3	24 695	33,3
7.	Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	20 794	19 022	27 668	27 668	101,7	6 874	33,1	8 646	45,5
8.	Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	11 720	2 002	17 346	17 346	102,9	5 626	48,0	15 344	у 8,7р.б.
9.	Ввізне мито	8 657	7 661	26 936	26 936	103,4	18 279	у 3,1 р.б.	19 275	у 3,5 р.б.
10.	Кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України „Про Національний банк України”	22 807	22 807	47 125	47 125	100,0	24 318	у 2,1 р.б.	24 318	у 2,1 р.б.
11.	Власні надходження бюджетних установ	16 622	-	19 837	-	-	3 215	19,3	-	-

2.1.1. План доходів загального фонду на січень – вересень, встановлений в сумі 348 млрд 316,5 млн грн, або 70,8 відс. річного плану, перевиконано на 12 млрд 995,8 млн грн, або 3,7 відс., при цьому залишки невідшкодованого платникам податку на додану вартість зросли на 3 млрд 229,1 млн грн, тоді як обсяг переплат податків і зборів до державного бюджету з початку поточного року загалом скоротився. Водночас надходження окремих податків на 1 жовтня становили менше половини запланованого на рік обсягу, що збільшує ризик їх невиконання за підсумками 2015 року.

За окремими складовими загального фонду планові показники звітного періоду перевиконано загалом на 17 млрд 190,9 млн гривень.

Зокрема, надходження плати за видачу, переоформлення, продовження терміну дії ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України та видачу дублікатів таких ліцензій перевищили план звітного періоду на 8 млрд 818,4 млн грн, або в 42,8 раза, а також річний план у 42 рази насамперед за рахунок надходжень плати за ліцензії для впровадження радіотехнології „Цифровий стільниковий радіозв’язок IMT – 2000 (UMTS)” згідно з рішенням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв’язку та інформації від 27.02.2015 № 110, які на звітний період не заплановано.

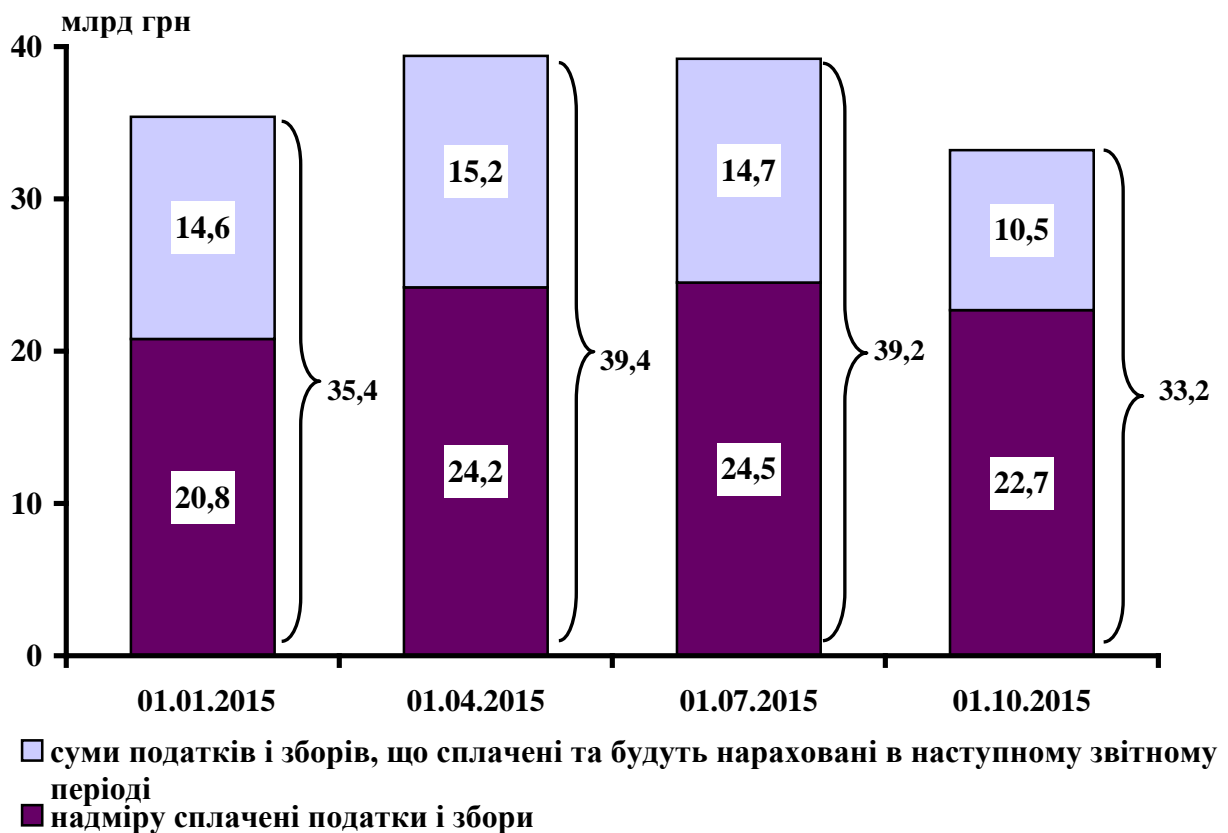
Крім того, планові показники на січень – вересень 2015 року перевищено за надходженнями:

- податку та збору на доходи фізичних осіб – на 1 млрд 251,3 млн грн, або 4,1 відс.;
- ввізного мита – на 890,8 млн грн, або 3,4 відс.;
- податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) – на 520,5 млн грн, або 0,7 відсотка.

Водночас, за даними Державної фіскальної служби України, протягом звітного періоду платникам податку на додану вартість грошовими коштами на поточні рахунки відшкодовано на 11 млрд 490,0 млн грн, або 33,7 відс., більше, ніж у відповідному періоді 2014 року, що становило 45 млрд 544,4 млн грн, з яких 25 млрд 510,9 млн грн, або 56,0 відс., відшкодовано автоматично. Крім того, у зменшення податкових зобов’язань з податку на додану вартість відшкодовано 2 млрд 95,8 млн гривень. З урахуванням вказаної суми платникам податку на додану вартість у січні – вересні поточного року загалом відшкодовано 47 млрд 640,2 млн гривень. При цьому залишки невідшкодованого податку на додану вартість платникам з початку поточного року збільшилися на 3 млрд 229,1 млн грн, або 23,9 відс., і становили на 1 жовтня 2015 року 16 млрд 728,8 млн грн, у тому числі з простроченим терміном відшкодування – 5 млрд 19,9 млн гривень.

Обсяг переplat податків і зборів до державного бюджету, за даними Державної фіскальної служби України, протягом звітнього періоду зменшився на 2 млрд 211,7 млн грн, або 6,2 відс., і на 1 жовтня 2015 року становив 33 млрд 230,8 млн гривень. При цьому суми платежів, які сплачені до державного бюджету станом на 1 жовтня 2015 року, проте мають бути нараховані в наступному звітному періоді, зменшилися на 4 млрд 81,8 млн грн, або 28,0 відс., – до 10 млрд 518,4 млн грн, однак сума надміру сплачених грошових зобов'язань платників податків зросла на 1 млрд 870,1 млн грн, або 9,0 відс., – до 22 млрд 712,4 млн грн (діаграма 4).

Діаграма 4. Переplати податків і зборів до державного бюджету

За окремими дохідними джерелами загального фонду план звітнього періоду не виконано на 4 млрд 408,2 млн грн, зокрема з рентної плати за користування надрами для видобування нафти – на 2 млрд 733,1 млн грн, або 63,4 відс.; реверсної дотації – на 721,7 млн грн, або 26,4 відс.; екологічного податку – на 254,0 млн грн, або 22,7 відсотка.

При цьому рівень виконання запланованих на рік показників деяких платежів загального фонду державного бюджету на 1 жовтня 2015 року низький. Зокрема, надходження рентної плати за користування надрами для видобування нафти становили 26,8 відс. річного плану, рентної плати за користування надрами для видобування природного газу – 46,9 відс., що спричинене погіршенням стану розрахунків платників з державним бюджетом.

Так, податкова заборгованість за цими платежами з початку поточного року збільшилася на 2 млрд 786,8 млн грн, або у 2,8 раза, – до 4 млрд 341,3 млн гривень. Крім того, у звітному періоді платникам розстрочено 9 млрд 757,2 млн грн податкових зобов'язань з рентної плати за користування надрами для видобування нафти і природного газу.

Національний банк України, згідно з частиною першою статті 15 закону про державний бюджет на 2015 рік, мав не пізніше 11 травня 2015 року перерахувати до державного бюджету 60 млрд 500,0 млн гривень. Міністерство фінансів України на підставі частини другої цієї статті за зверненням Національного банку України частково відтермінувало частину платежів. У результаті у січні – вересні 2015 року надійшло 47 млрд 125,0 млн грн, або 100,0 відс. уточненого планового показника на звітний період і 77,9 відс. річного плану вказаних надходжень.

2.1.2. Доходи спеціального фонду становили 91,3 відс. обсягу, затвердженого законом про державний бюджет на 2015 рік (25 млрд 212,7 млн грн), і 63,3 відс. річного плану з урахуванням змін, внесених до кошторисів розпорядниками бюджетних коштів у звітному періоді (36 млрд 351,6 млн гривень).

Основним джерелом доходів спеціального фонду державного бюджету в січні – вересні 2015 року (86,2 відс. загального обсягу) є власні надходження бюджетних установ у сумі 19 млрд 836,7 млн грн, або 67,8 відс. річного плану.

При цьому надходження окремих платежів з визначених статтею 29 Бюджетного кодексу України і статтею 11 закону про державний бюджет на 2015 рік доходів спеціального фонду державного бюджету протягом січня – вересня відсутні або незначні, порівняно з планом на рік, що збільшує ризики їх невиконання у запланованих на поточний рік обсягах і свідчить про недоліки планування доходів спеціального фонду. Зокрема:

- до спеціального фонду протягом звітного періоду не надходили кошти від відчуження земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого військового майна, що підлягають реалізації, і земельних ділянок, які вивільняються у процесі реформування Збройних Сил України і Державної спеціальної служби транспорту, плановий обсяг яких на поточний рік визначено в сумі 50,0 млн грн;

- надходження конфіскованих коштів і коштів від реалізації конфіскованого майна, які були привласнені корупційними методами, протягом січня – вересня становили 7,9 тис. грн при плані 1 млрд 500,0 млн грн на 2015 рік;

- надходження коштів від реалізації надлишкового озброєння, військової і спеціальної техніки, нерухомого військового майна Збройних Сил України й інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів та інших державних органів впродовж

звітнього періоду становили 37,9 тис. грн при плановому річному обсязі 51,0 млн гривень.

2.2. Доходи державного бюджету в січні – вересні 2015 року, порівняно з відповідним періодом 2014 року, зросли на 123 млрд 458,9 млн грн, або 47,3 відс., що загалом відповідає рівню зростання середніх за звітний період споживчих цін на 49,9 відс. і цін виробників промислової продукції на 39,5 відсотка. При цьому доходи загального фонду збільшилися на 132 млрд 598,4 млн грн, або 58,0 відс., спеціального – зменшилися на 9 млрд 139,5 млн грн, або 28,4 відсотка.

2.2.1. Зростання доходів державного бюджету в умовах економічного падіння забезпечено насамперед девальвацією гривні; внесенням за поданням Уряду змін до податкового законодавства щодо запровадження нових платежів і підвищення ставок деяких податків; суттєвим збільшенням коштів, перерахованих до державного бюджету Національним банком України; зростанням цін; змінами бюджетного законодавства в частині зарахування доходів до державного і місцевих бюджетів.

Так, окремі платежі, надходження яких обчислюються з використанням обмінного курсу гривні до іноземних валют, збільшилися насамперед за рахунок зростання в січні – вересні 2015 року, порівняно з відповідним періодом попереднього року, середнього офіційного курсу гривні:

- до долара США – в 1,7 раза, що за умови зниження в січні – вересні поточного року імпорту товарів (без природного газу, імпорт якого ПАТ „НАК „Нафтогаз України” не оподатковувався податком на додану вартість і ввізним митом) на 35,1 відс. забезпечило збільшення надходжень податку на додану вартість з ввезених на територію України товарів – на 24 млрд 695,1 млн грн, або 33,3 відс., ввізного мита на товари, що ввозяться суб'єктами підприємницької діяльності, – на 1 млрд 194,0 млн грн, або 15,8 відс.;

- до євро – в 1,5 раза, що сприяло збільшенню надходжень акцизного податку, ставки якого на деякі товари встановлено в цій валюті, зокрема, з ввезених на територію України нафтопродуктів – на 4 млрд 631,3 млн грн, або 51,0 відс., з вироблених в Україні – на 1 млрд 684,4 млн грн, або у 2,0 раза.

Збільшення доходів державного бюджету забезпечено також за рахунок прийняття у 2014 році ряду законодавчих актів щодо посилення податкового навантаження на суб'єктів господарювання і фізичних осіб, зокрема:

- запровадження Законом України від 28.12.2014 № 73-VIII „Про заходи щодо стабілізації платіжного балансу України відповідно до статті XII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року” додаткового імпортного збору збільшило доходи державного бюджету на 16 млрд 567,0 млн грн;

- запровадження, відповідно до законів України від 27.03.2014 № 1166-VII „Про запобігання фінансової катастрофи та створення умов для економічного зростання в Україні”, від 04.07.2014 № 1588-VII „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо пасивних доходів” і від 31.07.2014 № 1621-VII „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України”, військового збору й оподаткування доходів фізичних осіб у вигляді процентів збільшило доходи державного бюджету на 5 млрд 577,3 млн грн і 5 млрд 540,9 млн грн відповідно;

- підвищення, згідно із Законом України від 28.12.2014 № 71-VIII „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи”, ставок акцизного податку для сигарет без фільтру в 2,2 раза забезпечило, при зменшенні виробництва сигарет на 0,5 відс., збільшення акцизного податку з вироблених в Україні тютюну і тютюнової продукції (за ставками в твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції) на 1 млрд 605,8 млн грн, або 17,5 відсотка.

Національний банк України, відповідно до Закону України „Про Національний банк України”, у січні – вересні 2015 року перерахував до державного бюджету на 24 млрд 317,7 млн грн, або в 2,1 раза, більше, ніж у відповідному періоді 2014 року.

Окремі податки і збори в умовах економічного падіння збільшилися насамперед за рахунок зростання середніх за звітний період цін, зокрема:

- надходження податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) у звітному періоді, порівняно з відповідним періодом попереднього року, збільшилися на 16 млрд 820,1 млн грн, або 28,0 відс., що зумовлено зростанням середніх за звітний період споживчих цін на 49,9 відс. і цін виробників промислової продукції на 39,5 відс.;

- надходження збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності, при зменшенні його споживання, зросли на 606,2 млн грн, або 44,9 відс., що забезпечено підвищенням граничних цін на природний газ для всіх категорій споживачів, які за січень – вересень поточного року, порівняно з відповідним періодом 2014 року, збільшено щонайменше в 1,7 раза.

Законом України від 28.12.2014 № 79-VIII „Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин” змінено у 2015 році нормативи зарахування до державного і місцевих бюджетів окремих податків, у результаті чого доходи державного бюджету, за оцінкою Рахункової палати, загалом зросли на 9 млрд 227,9 млн грн, при цьому:

- запровадження зарахування до державного бюджету 25 відс. податку на доходи фізичних осіб, що в попередньому році повністю зараховувався до місцевих бюджетів (у м. Києві збільшення нормативу відрахувань до

державного бюджету з 50 відс. до 60 відс.), збільшило доходи державного бюджету на 12 млрд 908,0 млн грн;

- зниження нормативів зарахування до державного бюджету податку на прибуток підприємств на 10 відс. пунктів і екологічного податку на 45 відс. пунктів призвело до зменшення надходжень цих податків до державного бюджету на 2 млрд 974,6 млн грн і на 705,5 млн грн відповідно.

Надходження плати за видачу, переоформлення, продовження терміну дії ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України та видачу дублікатів таких ліцензій за січень – вересень 2015 року перевищили надходження за відповідний період 2014 року на 8 млрд 864,4 млн грн, або в 54,8 раза, за рахунок коштів, отриманих у результаті проведення тендера на отримання ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України для впровадження радіотехнології „Цифровий стільниковий радіозв’язок ІМТ – 2000 (UMTS)” згідно з рішенням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв’язку та інформації від 27.02.2015 № 110.

Водночас платникам податку на додану вартість грошовими коштами відшкодовано в січні – вересні 2015 року на 4 млрд 787,3 млн грн, або 11,7 відс., більше, ніж в аналогічному періоді попереднього року, що зменшило доходи державного бюджету на відповідну суму.

2.3. В умовах зниження виробництва і погіршення фінансових результатів суб’єктів господарювання обсяг несплачених до державного бюджету податкових зобов’язань, а саме податкового боргу* разом із розстроченими податковими зобов’язаннями, з початку 2015 року зріс на 21 млрд 751,3 млн грн, або в 1,8 раза (діаграма 5).

Податковий борг за податковими зобов’язаннями, самостійно визначеними платниками податків, і за результатами контрольної роботи, без урахування податкового боргу платників податків, які перебувають у процедурах банкрутства або щодо яких судом прийнято рішення (постанова) про зупинення провадження у справі, з початку 2015 року збільшився на 8 млрд 918,8 млн грн, або 42,5 відс., і на звітну дату становив 29 млрд 890,9 млн гривень.

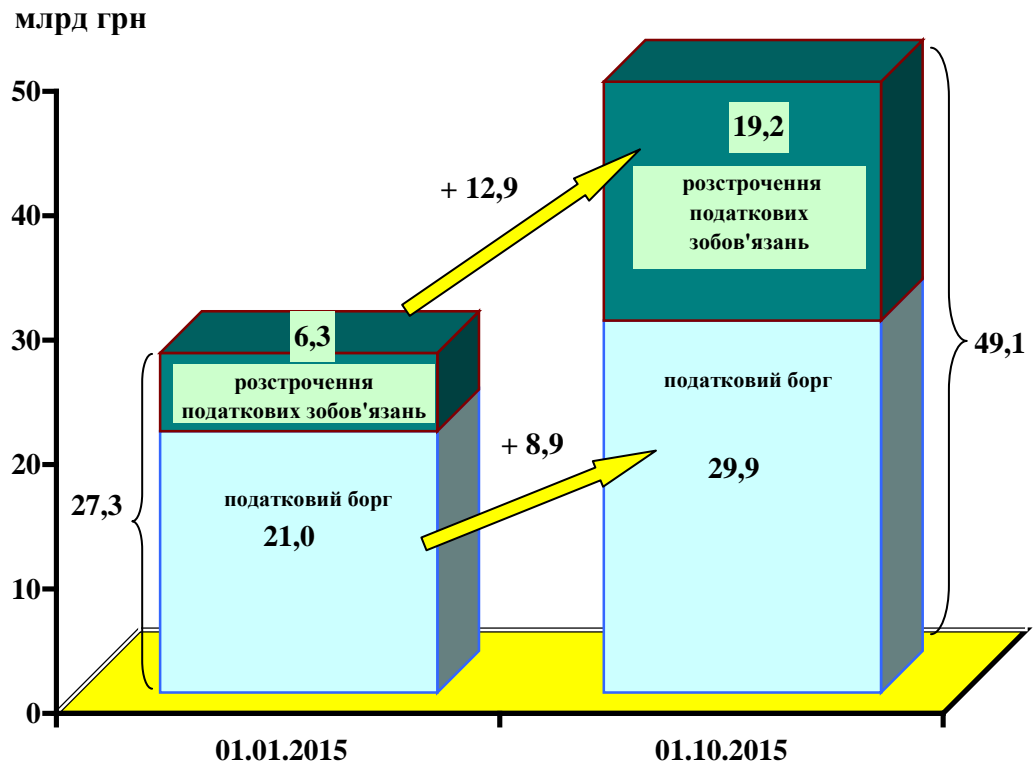
При цьому обсяг чинних розстрочень і відстрочень грошових зобов’язань (податкового боргу) перед державним бюджетом з початку року збільшився на 12 млрд 832,5 млн грн, або у 3,0 раза, та становив на 1 жовтня 2015 року 19 млрд 164,0 млн грн, з яких підприємствам добувної промисловості – 16 млрд 539,4 млн грн, або 86,3 відс. загального обсягу

---

* Податковий борг за податковими зобов’язаннями, самостійно визначеними платниками податків, і за результатами контрольної роботи, без урахування податкового боргу платників податків, які перебувають у процедурах банкрутства або щодо яких судом прийнято рішення (постанова) про зупинення провадження у справі.

розстрочень, що на 11 млрд 154,4 млн грн, або в 3,1 раза, більше, ніж на 1 січня 2015 року.

Діаграма 5. Обсяги податкового боргу та розстрочених (відстрочених) податкових зобов'язань (боргу)

Крім того, платникам податків у січні – вересні поточного року списано податкових боргів на суму 3 млрд 720,9 млн грн, що на 1 млрд 480,5 млн грн, або в 1,7 раза, більше, ніж у відповідному періоді 2014 року.

III. ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА КРЕДИТУВАННЯ

3.1. Рівень виконання річного плану видатків у звітному періоді, що на 6,8 відс. пункту менший, ніж середня частка проведених у січні – вересні 2010 – 2014 років видатків у річному їх обсязі (69,6 відс.), збільшує ризики невиконання показників за рік.

Загалом видатки державного бюджету в січні – вересні поточного року проведені в сумі 373 млрд 357,0 млн грн, або 64,2 відс. затверджених законом про державний бюджет на 2015 рік обсягів (581 млрд 760,9 млн грн) і 62,8 відс. річного плану (594 млрд 984,8 млн гривень). На поточні видатки спрямовано 366 млрд 463,6 млн грн, або 64,1 відс. річного плану і 98,2 відс. загального обсягу видатків. Зокрема, 79,6 відс. поточних видатків проведено на поточні трансферти органам державного управління інших рівнів (субвенції і

дотації) – 115 млрд 332,3 млн грн, або 63,8 відс. плану, обслуговування боргових зобов'язань – 62 млрд 269,4 млн грн, або 65,0 відс., виплату пенсій та допомоги – 59 млрд 393,8 млн грн, або 72,4 відс., оплату праці і нарахування на заробітну плату – 54 млрд 641,2 млн грн, або 68,6 відсотка. На капітальні видатки спрямовано 6 млрд 893,4 млн грн, або 30,3 відс. річного плану і 1,8 відс. загального обсягу видатків, з них на придбання обладнання та предметів довгострокового користування – 2 млрд 281,1 млн грн, або 47,9 відс. річного плану.

На захищені видатки загального фонду, визначені статтею 55 Бюджетного кодексу України, спрямовано 317 млрд 61,3 млн грн, або 65,9 відс. річного плану. Їх частка в загальному обсязі видатків становить 84,9 відс. і 89,8 відс. у видатках загального фонду.

Виконання планових показників за основними державними функціями наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Виконання державного бюджету за видатками

млн грн

№ з/п	Показники	Виконано					Відхилення показників 2015 р. від 2014 р.			
		січень – вересень 2014 року		січень – вересень 2015 року			всього		у т. ч. загальний фонд	
		всього	у т. ч. загальний фонд	всього	у т. ч. загальний фонд		+, -	відс.	+, -	відс.
			сума		сума	відс. виконання плану				
	ВСЬОГО ВИДАТКІВ	298 766	261 482	373 357	352 974	92,1	74 591	25,0	91 492	35,0
1.	Загальнодержавні функції	43 687	42 432	72 244	71 259	92,4	28 557	65,4	28 827	67,9
2.	Оборона	14 749	13 943	32 634	30 919	90,4	17 885	121,3	16 976	121,8
3.	Громадський порядок, безпека та судова влада	28 103	25 134	34 969	28 943	86,9	6 866	24,4	3 809	15,2
4.	Економічна діяльність	24 961	12 510	21 581	19 586	78,0	-3 380	-13,5	7 076	56,6
5.	Охорона навколишнього природного середовища	1 456	848	2 064	1 557	79,9	608	41,8	709	83,6
6.	Житлово-комунальне господарство	67	26	5	-	-	-62	-92,5	-26	-100,0
7.	Охорона здоров'я	5 869	4 646	5 199	4 218	54,8	-670	-11,4	-428	-9,2
8.	Духовний і фізичний розвиток	3 082	2 950	4 034	3 859	86,3	952	30,9	909	30,8
9.	Освіта	20 772	14 058	20 391	13 279	93,0	-381	-1,8	-779	-5,5
10.	Соціальний захист та соціальне забезпечення	64 017	59 573	64 297	64 152	97,6	280	0,4	4 579	7,7
11.	Кошти, що передаються до бюджетів інших рівнів	92 003	85 362	115 939	115 202	96,6	23 936	26,0	29 840	35,0

3.1.1. Порівняно із січнем – вереснем 2014 року, видатки державного бюджету зросли на 74 млрд 590,6 млн грн, або 25,0 відсотка. При цьому видатки загального фонду збільшилися на 91 млрд 491,5 млн грн, або 35,0 відс., спеціального – зменшилися на 16 млрд 900,9 млн грн, або 45,3 відсотка.

Найбільше зросли видатки державного бюджету на обслуговування державного боргу, що зумовлено девальвацією гривні; на проведення невідкладних заходів із забезпечення національної безпеки, антитерористичної операції й інших спеціальних заходів, а також надання трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам. Відтак зросли видатки на:

- загальнодержавні функції – на 28 млрд 556,9 млн грн, або 65,4 відс., при цьому на обслуговування боргу – на 28 млрд 904,7 млн грн, або в 1,9 раза;

- міжбюджетні трансферти – на 23 млрд 935,6 млн грн, або 26,0 відс.;

- оборону – на 17 млрд 884,9 млн грн, або в 2,2 раза, зокрема на забезпечення діяльності Збройних Сил України та підготовку військ – на 17 млрд 109,7 млн грн, або в 3,1 раза;

- громадський порядок, безпеку і судову владу – на 6 млрд 866,7 млн грн, або 24,4 відс., зокрема на забезпечення виконання завдань та функцій Національної гвардії України – на 2 млрд 825,0 млн грн, або в 3,8 раза; на забезпечення захисту прав та свобод громадян, суспільства і держави від протиправних посягань, охорону громадського порядку та протидію незаконній міграції – на 2 млрд 267,6 млн грн, або в 2,1 раза; матеріально-технічне забезпечення Державної прикордонної служби України й утримання її особового складу – на 1 млрд 773,7 млн грн, або в 1,3 раза;

- духовний і фізичний розвиток – на 952,1 млн грн, або 30,9 відс., зокрема на виконання боргових зобов'язань за кредитами, залученими під державні гарантії, що використовувалися для реалізації завдань та здійснення заходів, передбачених Державною цільовою програмою підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 з футболу, – на 756,2 млн грн, або в 1,9 раза;

- соціальний захист та соціальне забезпечення – на 280,0 млн грн, або 0,4 відсотка. При цьому видатки на соціальний захист окремих категорій населення збільшилися на 2 млрд 57,5 млн грн, або в 2,3 раза, що спричинено зростанням обсягів надання щомісячної адресної допомоги особам, які переміщуються з тимчасово окупованої території України і районів проведення антитерористичної операції, для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, а також відшкодуванням витрат, пов'язаних з тимчасовим проживанням інвалідів у санаторіях та інших громадян, які переміщуються з тимчасово окупованої території і району проведення антитерористичної операції. Разом з тим зменшилися видатки на соціальний захист пенсіонерів – на 2 млрд 336,1 млн грн, або 3,8 відс., у зв'язку

зі зменшенням видатків на покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України і дотації для виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами, що спричинено призупиненням здійснення усіх видів фінансових операцій, операцій з приймання/виплати переказу коштів у населених пунктах Донецької і Луганської областей, які не контролюються українською владою, та непроведенням пенсійних виплат в Автономній Республіці Крим і м. Севастополі.

Водночас зменшилися видатки на:

- економічну діяльність – на 3 млрд 379,6 млн грн, або 13,5 відс., зокрема, внаслідок зменшення видатків на паливно-енергетичний комплекс – на 6 млрд 692,3 млн грн, або в 6,1 раза, з яких на підтримку вугледобувних підприємств на часткове покриття витрат із собівартості готової товарної вугільної продукції – на 6 млрд 671,4 млн грн, або в 8,4 раза; водночас на дорожнє господарство видатки зросли на 3 млрд 240,8 млн грн, або 31,9 відс., що спричинено збільшенням видатків на виконання боргових зобов'язань за запозиченнями, залученими державою або під державні гарантії – на 2 млрд 447,7 млн грн, або в 1,3 раза, і на розвиток мережі й утримання автомобільних доріг загального користування – на 497,4 млн грн, або в 1,3 раза;

- охорону здоров'я – на 669,8 млн грн, або 11,4 відс., зокрема, внаслідок зменшення видатків на медичне обслуговування працівників та пасажирів залізничного транспорту – на 556,8 млн грн, або 70,2 відс., і на спеціалізовану та високоспеціалізовану медичну допомогу, що надається загальнодержавними закладами охорони здоров'я, – на 287,5 млн грн, або 33,1 відсотка.

3.1.2. Зміни бюджетного і податкового законодавства, відповідно до яких окремі видатки, що в 2014 році здійснювалися за рахунок коштів спеціального фонду, у поточному році повністю або частково проводяться із загального фонду, призвели до зменшення частки видатків спеціального фонду в загальній сумі видатків державного бюджету, порівняно з попереднім роком, на 7,0 відс. пункту – до 5,5 відсотка.

Так, повністю із загального фонду проводяться в поточному році видатки Міністерства соціальної політики України на покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України, які в минулих роках проводилися за рахунок збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, що, відповідно до закону, сплачувався з операцій купівлі іноземної валюти в безготівковій та/або готівковій формі.

Видатки Міністерства екології та природних ресурсів України на здійснення природоохоронних заходів, а також за бюджетними програмами Державного агентства України з управління зоною відчуження, які у попередніх роках проводилися за рахунок частини екологічного податку, здійснюються із загального фонду. Зі спеціального фонду такі видатки

у звітному періоді проводилися лише за рахунок грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської й іншої діяльності, власних надходжень бюджетних установ, при цьому за рахунок залишку коштів Державного фонду навколишнього природного середовища, який утворено на 1 січня 2015 року, заплановані, згідно із Законом України від 16.07.2015 № 639-VIII „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2015 рік”, видатки не здійснювалися.

Видатки Державного агентства автомобільних доріг України на розвиток мережі та утримання автомобільних доріг загального користування, а також виконання боргових зобов'язань за запозиченнями, залученими державою або під державні гарантії на розвиток мережі автомобільних доріг загального користування, які у минулих роках здійснювалися за рахунок акцизного податку з вироблених в Україні та ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) в частині нафтопродуктів і транспортних засобів, ввізного мита на нафтопродукти і транспортні засоби та шини до них, у поточному році проводяться із загального фонду. Зі спеціального фонду в січні – вересні поточного року видатки на розвиток мережі автомобільних доріг загального користування здійснювалися лише за рахунок залишку коштів, отриманих під державні гарантії і відображених у звітності як власні надходження бюджетних установ.

3.2. Видатки загального фонду проведені в сумі 352 млрд 974,2 млн грн, або 63,6 відс. річного плану (554 млрд 591,5 млн грн) і 92,1 відс. плану звітного періоду (383 млрд 436,7 млн грн), що з урахуванням частки запланованих на жовтень – грудень видатків (30,9 відс. річного плану) збільшує ризики невиконання у запланованих обсягах більшості бюджетних програм.

Здійснення в січні – вересні видатків загального фонду (без урахування міжбюджетних трансфертів, видатків з обслуговування боргу і резервного фонду) планувалося в сумі 199 млрд 214,5 млн грн за 429 бюджетними програмами, з яких проведено видатки за 411 – на 176 млрд 980,2 млн грн, або 88,8 відс. плану звітного періоду.

У запланованих на січень – вересень обсягах проведено видатки за 14 бюджетними програмами на суму 60 млрд 318,3 млн грн, з яких 58 млрд 648,6 млн грн, або 97,2 відс., становили видатки Міністерства соціальної політики України на покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України для виплати пенсій і дотацію на виплату пенсій, надбавок і підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами.

За наявності планових призначень не розпочато виконання 18 бюджетних програм (947,0 млн грн), або 0,5 відс. плану січня – вересня, зокрема Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального

господарства України на компенсацію різниці в тарифах на виробництво теплової енергії для населення на теплогенеруючих установках (крім теплоелектроцентралей, теплоелектростанцій і атомних електростанцій) з використанням будь-яких видів палива й енергії, крім природного газу – 295,0 млн грн та Міністерства аграрної політики та продовольства України на державну підтримку галузі тваринництва – 195,9 млн гривень.

Невиконання планових показників зумовлено:

- невідкриттям Державною казначейською службою України у запланованих обсягах асигнувань для проведення видатків на суму 2 млрд 122,4 млн грн, зокрема Державному агентству автомобільних доріг України – на 1 млрд 787,9 млн грн, або 11,2 відс. плану звітного періоду; Міністерству охорони здоров'я України – на 84,4 млн грн, або 1,3 відс.; Міністерству інфраструктури України – на 59,6 млн грн, або 2,5 відс.;

- незабезпеченням окремими головними розпорядниками бюджетних коштів повного розподілу відкритих асигнувань, у результаті на виконання бюджетних програм не спрямовано 9 млрд 470,5 млн грн, або 4,8 відс. плану звітного періоду, зокрема Міністерство оборони України не спрямувало 2 млрд 236,1 млн грн, або 7,1 відс. відкритих Державною казначейською службою України асигнувань, Міністерство внутрішніх справ України – 1 млрд 865,6 млн грн, або 13,5 відс., Міністерство соціальної політики України – 1 млрд 276,3 млн грн, або 2,8 відс.;

- невикористанням окремими головними розпорядниками бюджетних коштів направлених відкритих асигнувань на суму 10 млрд 646,0 млн грн, з них найбільші обсяги рахуються у виконавців бюджетних програм, головними розпорядниками коштів яких є:

Міністерство охорони здоров'я України – 2 млрд 862,5 млн грн, з них 85,4 відс. не використано асигнувань на забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних задів програмного характеру;

Міністерство внутрішніх справ України – 1 млрд 473,1 млн грн, з яких 44,4 відс. не використано асигнувань на забезпечення виконання завдань та функцій Національної гвардії України;

Міністерство фінансів України – 967,8 млн грн – за бюджетною програмою державного фонду регіонального розвитку;

Міністерство оборони України – 643,2 млн грн, з яких 85,7 відс. не використано асигнувань на забезпечення діяльності Збройних Сил України та підготовку військ;

Міністерство освіти і науки України – 519,4 млн грн, з них 84,2 відс. не використано асигнувань за бюджетними програмами на підготовку кадрів вищими навчальними закладами I – IV рівнів акредитації та забезпечення

діяльності їх баз практики і здійснення методичного та матеріально-технічного забезпечення діяльності навчальних закладів.

3.2.1. За дев'ять місяців 2015 року найбільше коштів резервного фонду державного бюджету використано на будівництво інженерних споруд з метою зміцнення обороноздатності держави.

Законом про державний бюджет на 2015 рік резервний фонд державного бюджету затверджено в обсязі 1 млрд 500,0 млн гривень. Відповідно до Закону України від 17.09.2015 № 704-VIII „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2015 рік”, річний обсяг резервного фонду збільшено на 300,0 млн грн – до 1 млрд 800,0 млн гривень.

У звітному періоді Кабінет Міністрів України прийняв рішення щодо виділення з резервного фонду державного бюджету 1 млрд 153,6 млн грн, або 64,1 відс. затвердженого на рік обсягу. Для виконання цих рішень Державна казначейська служба України відкрила головним розпорядникам бюджетних коштів асигнування, згідно з планом на січень – вересень поточного року, на суму 1 млрд 56,0 млн гривень. Направлені відкриті асигнування на здійснення видатків становили 824,6 млн грн, або 78,1 відс. плану, з яких касові видатки – 785,3 млн грн, або 95,2 відс. направлених асигнувань та 74,4 відс. плану звітного періоду.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 № 107 „Деякі питання забезпечення у 2015 році будівництва інженерних споруд з метою зміцнення обороноздатності держави”, Міністерству оборони України для будівництва інженерних споруд з метою зміцнення обороноздатності держави відкрито асигнувань у запланованому на звітний період обсязі – 850,0 млн грн, що становило 47,2 відс. затвердженого на рік обсягу резервного фонду державного бюджету і 80,5 відс. загального обсягу коштів резервного фонду, передбаченого головним розпорядникам на січень – вересень поточного року. Направлено відкритих асигнувань на здійснення видатків у сумі 652,8 млн грн, або 76,8 відс. плану на січень – вересень поточного року, з яких касові видатки становили 651,4 млн грн, або 76,6 відс. плану звітного періоду і 82,9 відс. загального обсягу проведених у січні – вересні видатків за рахунок коштів резервного фонду.

На здійснення інших заходів направлено відкритих асигнувань у сумі 171,8 млн грн, з яких касові видатки становили 133,9 млн грн, або 78,0 відс. направлених асигнувань та 65,0 відс. плану звітного періоду.

Зокрема, згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.06.2015 № 715-р „Про виділення коштів для проведення заходів з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, що виникла 8 червня 2015 р. у Київській області”, Державній службі України з надзвичайних ситуацій з резервного фонду державного бюджету виділено 47,7 млн грн для проведення

заходів з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, що виникла 8 червня поточного року на території нафтобази товариства з обмеженою відповідальністю „Побутрембудматеріали” у смт Глеваха Васильківського району Київської області. Для виконання зазначених заходів у серпні – вересні поточного року Державна казначейська служба України відкрила асигнування, згідно з планом на січень – вересень поточного року, в сумі 31,0 млн грн, з яких направлено на здійснення видатків 29,9 млн грн, або 96,5 відсотка. Касові видатки у звітному періоді становили 2,1 млн грн, або 6,7 відс. плану.

3.3. Видатки спеціального фонду проведені в сумі 20 млрд 382,8 млн грн, або 75,0 відс. бюджетних призначень (27 млрд 169,4 млн грн) і 50,5 відс. річного плану (40 млрд 393,3 млн гривень).

У звітному періоді видатки спеціального фонду здійснювалися насамперед за рахунок власних надходжень бюджетних установ, переважно плати за послуги, які надавалися бюджетними установами, коштів, що отримували бюджетні установи від підприємств, організацій, фізичних осіб і від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів, а також залишків коштів спеціального призначення, зокрема, найбільше за бюджетними програмами:

- Міністерства освіти і науки України – 5 млрд 540,2 млн грн, або 27,2 відс., з них на підготовку кадрів вищими навчальними закладами I – IV рівнів акредитації та забезпечення діяльності їх баз практики – 5 млрд 361,2 млн грн, або 96,8 відс.;

- Міністерства внутрішніх справ України – 3 млрд 821,3 млн грн, або 18,7 відс., з них на забезпечення захисту прав і свобод громадян, суспільства і держави від протиправних посягань, охорону громадського порядку та протидію незаконній міграції – 1 млрд 195,9 млн грн, або 31,3 відс., матеріально-технічне забезпечення Державної прикордонної служби України й утримання її особового складу – 823,5 млн грн, або 21,6 відс., забезпечення діяльності сил цивільного захисту – 712,0 млн грн, або 18,6 відс.;

- Міністерства охорони здоров'я України – 1 млрд 633,7 млн грн, або 8,0 відс., з них на підготовку і підвищення кваліфікації медичних та фармацевтичних, наукових і науково-педагогічних кадрів вищими навчальними закладами I – IV рівнів акредитації – 1 млрд 105,6 млн грн, або 67,7 відс., проведення лабораторних досліджень у сфері санітарного й епідемічного благополуччя населення та вжиття спеціальних заходів на локалізацію і ліквідацію спалахів та епідемій – 192,3 млн грн, або 11,8 відс., спеціалізовану і високоспеціалізовану медичну допомогу, що надається загальнодержавними закладами охорони здоров'я, – 114,9 млн грн, або 7,0 відс.;

- Міністерства оборони України – 1 млрд 609,2 млн грн, або 7,9 відс., з них на забезпечення діяльності Збройних Сил України та підготовку військ – 907,1 млн грн, або 56,4 відс., розвиток озброєння і військової техніки

Збройних Сил України – 370,8 млн грн, або 23,0 відс., медичне лікування, реабілітацію та санаторне забезпечення особового складу Збройних Сил України, ветеранів військової служби і членів їх сімей, ветеранів війни – 264,2 млн грн, або 16,4 відс.;

- Міністерства екології та природних ресурсів України – 1 млрд 398,4 млн грн, або 6,9 відс., з них на експлуатацію державного водогосподарського комплексу й управління водними ресурсами – 946,9 млн грн, або 67,7 відс., державну підтримку заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів (збільшення абсорбції) парникових газів, у тому числі на утеплення приміщень закладів соціального забезпечення, розвиток міжнародного співробітництва з питань зміни клімату, – 382,2 млн грн, або 27,3 відс.;

- Міністерства юстиції України – 1 млрд 358,6 млн грн, або 6,7 відс., з них на керівництво й управління у сфері юстиції – 1 млрд 114,2 млн грн, або 82,0 відс., виконання покарань установами й органами пенітенціарної служби – 184,6 млн грн, або 13,6 відсотка.

3.3.1. Окремі учасники бюджетного процесу не забезпечили належного управління наявними ресурсами спеціального фонду.

Не проводилися заплановані в сумі 135,7 млн грн видатки Міністерства екології та природних ресурсів України на виконання робіт у сфері поводження з радіоактивними відходами неядерного циклу, будівництво комплексу „Вектор” і експлуатацію його об’єктів; підтримку екологічно безпечного стану у зонах відчуження та безумовного (обов’язкового) відселення; підтримку в безпечному стані енергоблоків і об’єкта „Укриття” та заходи щодо підготовки до зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС, у тому числі на оплату робіт (заходів), виконаних у 2014 році згідно із затвердженим планом, які, відповідно до Закону України від 16.07.2015 № 639-VIII „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2015 рік”, мали здійснюватися за рахунок залишку коштів Державного фонду навколишнього природного середовища, утвореного станом на 1 січня 2015 року.

Не розпочато проведення видатків Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України на реалізацію проекту „Реконструкція споруд очистки стічних каналізаційних вод і будівництво технологічної лінії по обробці та утилізації осадів Бортницької станції аерації” в сумі 80,5 млн грн, які виділені згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 04.04.2015 № 386 „Про виділення коштів у 2015 році для реалізації проекту „Реконструкція споруд очистки стічних каналізаційних вод і будівництво технологічної лінії по обробці та утилізації осадів Бортницької станції аерації”, за рахунок залишку коштів Державного фонду навколишнього природного середовища. Крім того, видатки Міністерства на реалізацію Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010 – 2015 роки в сумі 495,7 млн грн, виділені згідно з постановою

Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 № 177 „Деякі питання використання у 2015 році коштів для здійснення заходів у сфері енергоефективності та енергозбереження”, за рахунок залишків коштів, що надійшли у попередні періоди до спеціального фонду державного бюджету від Європейського Союзу за Угодою про фінансування програми „Підтримка виконання Енергетичної стратегії України в галузі енергоефективності та відновлювальних джерел енергії”, проведені в сумі 41,7 млн грн, або 8,4 відс. річного плану.

За наявності залишку відкритих асигнувань у сумі 38,6 млн грн, надходжень до Фонду соціального захисту інвалідів і коштів від сплати інвалідами часткової вартості автомобілів та коштів від реалізації автомобілів, повернутих інвалідами, в сумі 158,2 млн грн, або 93,5 відс. плану на рік, видатки Міністерства соціальної політики України на заходи із соціальної, трудової і професійної реабілітації інвалідів проведені в сумі 101,1 млн грн, або 51,4 відс. наявних ресурсів та 49,2 відс. річного плану.

3.3.2. За деякими визначеними статтею 14 закону про державний бюджет на 2015 рік напрямками використання коштів спеціального фонду заплановані видатки не здійснювалися, що зумовлено невиконанням плану відповідних надходжень.

За рахунок коштів від реалізації надлишкового озброєння, військової і спеціальної техніки, нерухомого військового майна Збройних Сил України та коштів від відчуження земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого військового майна, що підлягають реалізації, і земельних ділянок, які вивільняються у процесі реформування Збройних Сил України, планувалося, зокрема, здійснити видатки в сумі 101,0 млн грн за бюджетною програмою Міністерства оборони України на будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Збройних Сил України. У січні – вересні поточного року надходження таких коштів становили лише 37,9 тис. грн, а відповідні видатки за рахунок цього джерела не проводилися.

За рахунок надходження конфіскованих коштів і коштів від реалізації конфіскованого майна, які були привласнені корупційними методами, заплановані на 2015 рік видатки в сумі 1,5 млрд грн за бюджетною програмою Міністерства фінансів України на реалізацію заходів з підвищення обороноздатності і безпеки держави, а також з відновлення об'єктів Донецької та Луганської областей. У січні – вересні поточного року такі надходження становили 7,9 тис. грн, тому заплановані на цей період видатки не проводилися.

3.4. У звітному періоді до державного бюджету повернено кредитів у сумі 3 млрд 34,7 млн грн, або 62,9 відс. річного плану, надано кредитів на 5 млрд 212,5 млн грн, або 32,6 відс. річного плану. При цьому низький рівень повернення кредитів до спеціального фонду і вибірки коштів, отриманих від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових

організації для реалізації інвестиційних програм (проектів), збільшує ризики невиконання окремих бюджетних програм.

До загального фонду повернено кредитів у сумі 2 млрд 712,9 млн грн, або 128,4 відс. плану січня – вересня і 97,4 відс. плану на рік. Перевиконання плану звітного періоду зумовлено надходженням коштів від позик, наданих для фінансування проектів розвитку за рахунок залучених державою коштів у сумі 2 млрд 701,5 млн грн, або 128,1 відс. плану січня – вересня і 104,6 відс. плану на рік. Крім того, за відсутності планових показників повернені 10,7 млн грн, що надавалися на поворотній основі для виконання окремих заходів.

Надання кредитів із загального фонду, як і планувалося, здійснювалося виключно на виконання державою гарантійних зобов'язань, за позичальників, які отримували кредити під державні гарантії, в сумі 1 млрд 600,6 млн грн, або 91,6 відс. плану січня – вересня і 83,6 відс. плану на рік.

До спеціального фонду повернено кредитів у сумі 321,8 млн грн, або 15,8 відс. плану на рік. При цьому за п'ятьма бюджетними програмами Міністерства аграрної політики та продовольства України надійшло коштів у сумі 23,2 млн грн, або 1,5 відс. плану на рік.

Із спеціального фонду надано кредитів у сумі 3 млрд 611,9 млн грн, або 25,6 відс. плану на рік, з яких за рахунок кредитів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних програм (проектів) – 3 млрд 466,7 млн грн, або 96,0 відс. загального обсягу. При цьому вибірка коштів на реалізацію таких проектів здійснювалася вкрай повільно. Зокрема, за чотирма бюджетними програмами Міністерства енергетики та вугільної промисловості України видатки проведені на рівні 40,0 відс. плану на рік; за бюджетною програмою Державного агентства автомобільних доріг України на розвиток автомагістралей і реформу дорожнього сектору – 22,6 відс. плану на рік. Не розпочато фінансування проектів розвитку за рахунок залучених державою коштів у сумі 353,6 млн грн за бюджетною програмою Міністерства фінансів України.

Невиконання плану надходжень від повернення кредитів призвело до того, що за відповідними бюджетними програмами кредитування не розпочато або здійснено в незначних обсягах. Зокрема, не розпочато надання кредитів на фінансову підтримку заходів в агропромисловому комплексі, у тому числі і на умовах фінансового лізингу, а на формування державного інтервенційного фонду Аграрним фондом, здійснення заставних закупівель, товарних та фінансових інтервенцій на організованому аграрному ринку використано 12,4 млн грн, або 0,9 відс. річного плану.

3.5. Кредиторська заборгованість бюджетних установ з основної діяльності з початку року зменшилася на 146,6 млн грн, або 2,3 відс., – до 6 млрд 283,2 млн грн, з неї прострочена – на 371,7 млн грн, або 13,2 відс., – до 2 млрд 449,6 млн гривень.

Кредиторська заборгованість бюджетних установ загального фонду зросла на 106,5 млн грн, або 3,7 відс., – до 3 млрд 6,0 млн гривень. Прострочена заборгованість зменшилася на 252,0 млн грн, або 12,6 відс., – до 1 млрд 752,8 млн гривень.

Найбільші суми заборгованості бюджетних установ з основної діяльності (54,8 відс. загального обсягу) обліковуються у Міністерстві аграрної політики та продовольства України – 399,3 млн грн, з них 91,3 відс. за видатками на створення оптових ринків сільськогосподарської продукції, проведення земельної реформи і підтримки заходів в агропромисловому комплексі; Державному агентстві автомобільних доріг України – 375,1 млн грн, з яких 90,9 відс. за видатками на розвиток мережі та утримання автомобільних доріг загального користування; Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України – 329,3 млн грн, з яких 81,7 відс. за видатками на реконструкцію і будівництво систем центрального водовідведення та проведення земельної реформи; Національній академії медичних наук України – 274,0 млн грн, з них 83,8 відс. за видатками на будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт і придбання обладнання; Міністерстві соціальної політики України – 268,5 млн грн, з яких 85,1 відс. за видатками на соціальний захист громадян, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Кредиторська заборгованість бюджетних установ спеціального фонду зменшилася на 253,1 млн грн, або 7,2 відс., – до 3 млрд 277,2 млн грн, з них прострочена – 696,8 млн грн, або 21,3 відсотка.

Найбільші обсяги кредиторської заборгованості обліковуються в бюджетних установах Міністерства аграрної політики та продовольства України – 474,3 млн грн, з яких 95,3 відс. за видатками на підтримку розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників і ягідників та нагляд за ними і підтримку галузі тваринництва, і Міністерства екології та природних ресурсів України – 252,6 млн грн, з яких 94,1 відс. за видатками на здійснення природоохоронних заходів.

3.6. Дебіторська заборгованість бюджетних установ з основної діяльності, порівняно з початком року, зросла на 1 млрд 352,7 млн грн, або 14,7 відс., – до 10 млрд 525,5 млн грн, з неї прострочена – на 447,5 млн грн, або 11,1 відс., – до 4 млрд 483,4 млн гривень.

За загальним фондом дебіторська заборгованість зросла на 793,9 млн грн, або 16,0 відс., – до 5 млрд 771,5 млн грн, з неї прострочена – на 305,4 млн грн, або 25,4 відс., – до 1 млрд 508,8 млн гривень. При цьому

найбільше зросла дебіторська заборгованість Міністерства оборони України – на 1 млрд 407,8 млн грн, або в 1,7 раза, – до 3 млрд 296,9 млн грн, що насамперед спричинено здійсненням попередньої оплати на закупівлю озброєння і військової техніки, забезпечення діяльності Збройних Сил України та підготовку військ.

Дебіторська заборгованість спеціального фонду зросла на 558,8 млн грн, або 13,3 відс., – до 4 млрд 754,0 млн грн, з неї прострочена – на 142,1 млн грн, або 5,0 відс., – до 2 млрд 974,6 млн гривень.

Найбільші суми дебіторської заборгованості обліковуються в бюджетних установах Міністерства оборони України – 251,4 млн грн, з яких 88,1 відс. за видатками на розвиток озброєння та військової техніки Збройних Сил України; Державного агентства автомобільних доріг України – 236,1 млн грн за видатками на розвиток мережі й утримання автомобільних доріг загального користування; Міністерства екології та природних ресурсів України – 189,3 млн грн, з яких 94,4 відс. за видатками на заходи зі зменшення обсягів викидів (збільшення абсорбції) парникових газів, у тому числі на утеплення приміщень закладів соціального забезпечення, розвиток міжнародного співробітництва з питань зміни клімату; Міністерства внутрішніх справ України – 160,0 млн грн, з яких 67,4 відс. за видатками на забезпечення виконання завдань і функцій Національної гвардії України та забезпечення діяльності сил цивільного захисту.

IV. ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА ДЕРЖАВНИЙ БОРГ

4.1. Через здійснення видатків і надання кредитів у менших обсягах, ніж отримано доходів та коштів від повернення кредитів, державний бюджет за дев'ять місяців 2015 року виконано з профіцитом, тоді як був запланований річний дефіцит. Фінансування державного бюджету, зокрема погашення державного боргу і придбання цінних паперів для підтримки діяльності окремих суб'єктів господарювання, здійснювалося переважно за рахунок державних запозичень, частка яких у загальній сумі надходжень до державного бюджету хоча і зменшилася, порівняно з відповідним періодом 2014 року, однак залишилася значною.

За січень – вересень поточного року державний бюджет виконано з профіцитом у сумі 8 млрд 793,5 млн грн, при затверджені законі про державний бюджет на 2015 рік граничному обсязі дефіциту державного бюджету в сумі 75 млрд 955,7 млн грн і плановому, з урахуванням внесених змін, річному обсязі дефіциту в сумі 78 млрд 40,6 млн гривень.

При цьому окремі витрати, які відображаються у звітності у показниках фінансування державного бюджету як операції з управління ліквідністю, збільшують обсяг державного боргу, однак, відповідно до Бюджетного кодексу України, не впливають на обсяг дефіциту/профіциту державного бюджету,

зокрема підтримка діяльності Національної акціонерної компанії „Нафтогаз України”, банків, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за рахунок придбання у державну власність в обмін на облігації внутрішньої державної позики цінних паперів цих суб’єктів господарювання.

Для фінансування державного бюджету залучено 210 млрд 435,9 млн грн, з яких 99,9 відс. становили надходження від державних запозичень і 0,1 відс. – надходження від приватизації державного майна.

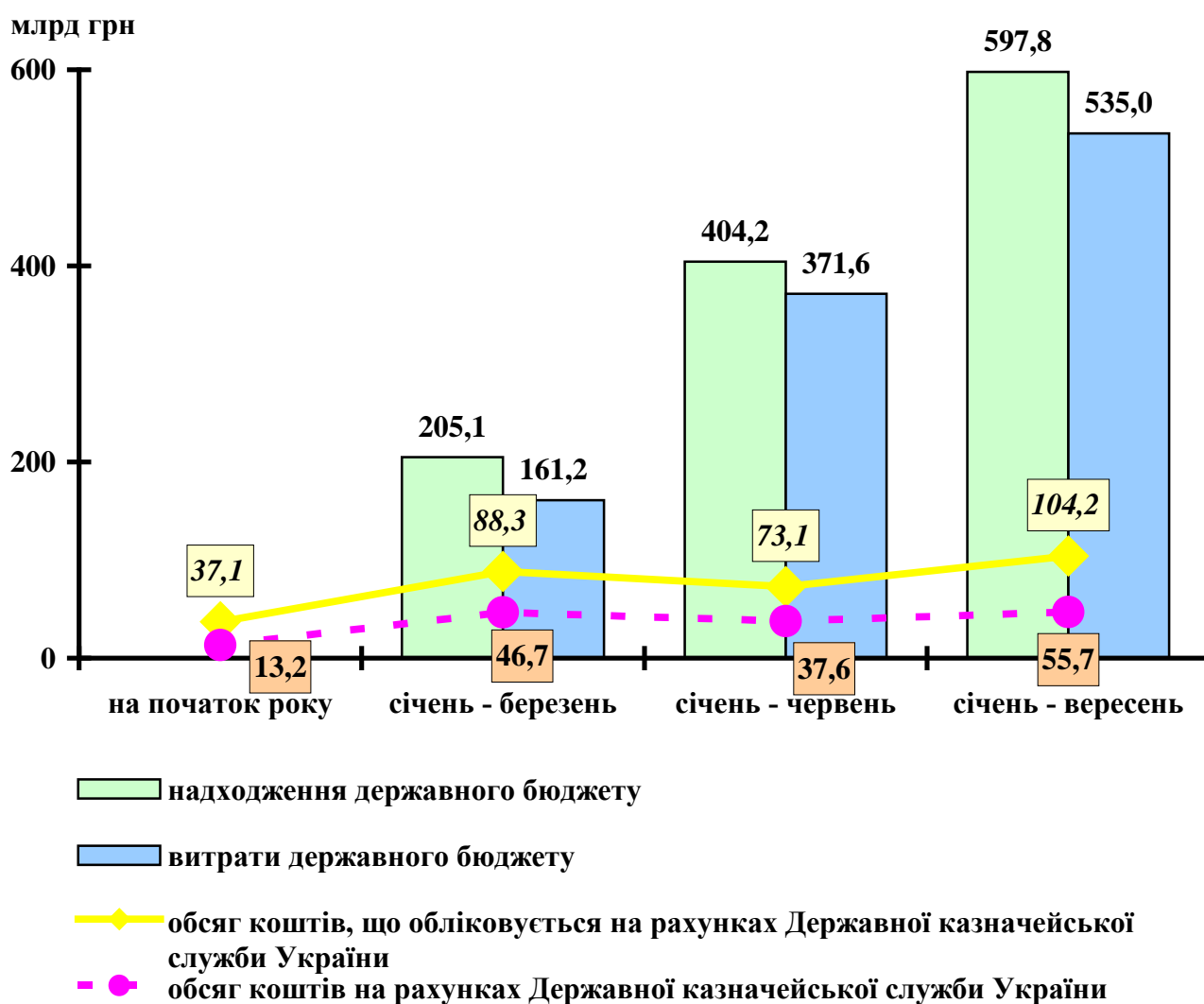
Державних запозичень здійснено на суму 210 млрд 309,1 млн грн, що на 16 млрд 36,5 млн грн, або 7,1 відс., менше, ніж за дев’ять місяців 2014 року. Частка державних запозичень у загальній сумі надходжень до державного бюджету, порівняно із січнем – вереснем 2014 року, зменшилася з 46,3 відс. до 35,2 відсотка. У державних запозиченнях переважали довгострокові (65,9 відс.) і середньострокові запозичення (22,7 відсотка).

Від державних зовнішніх запозичень отримано 127 млрд 829,1 млн грн, що на 51 млрд 677,2 млн грн, або 67,9 відс., більше, ніж у січні – вересні 2014 року.

На внутрішньому ринку розміщено цінних паперів на 82 млрд 480,0 млн грн, що на 67 млрд 713,7 млн грн, або 45,1 відс., менше, ніж у відповідному періоді 2014 року. Сума облігацій внутрішньої державної позики в обігу за січень – вересень 2015 року зросла на 34 млрд 480,6 млн грн, або 7,5 відс., – до 492 млрд 132,1 млн гривень. При цьому частка облігацій внутрішньої державної позики, що перебували в обігу, у власності Національного банку України збільшилася з початку року на 5,5 відс. пункту – до 75,0 відсотка.

Унаслідок залучення до державного бюджету надходжень, які на 62 млрд 746,1 млн грн, або 11,7 відс., перевищили здійснені витрати, обсяг бюджетних коштів державного бюджету, що обліковується на рахунках Державної казначейської служби України, з початку року зріс в 2,8 раза – до 104 млрд 202,9 млн гривень. При цьому залишки коштів державного бюджету на рахунках Державної казначейської служби України станом на 01.10.2015 внаслідок неповернення позичок, наданих за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку Пенсійному фонду та місцевим бюджетам, становили 55 млрд 724,4 млн гривень. Водночас план видатків загального фонду державного бюджету на січень – вересень 2015 року не виконано на 30 млрд 462,5 млн гривень. Однак Міністерство фінансів України не здійснювало розміщення тимчасово вільних коштів єдиного казначейського рахунку і коштів валютних рахунків державного бюджету на депозитах або шляхом придбання державних цінних паперів з подальшим поверненням таких коштів до кінця поточного бюджетного періоду, право на яке, за погодженням з Національним банком України, передбачене частиною восьмою статті 16 Бюджетного кодексу України (діаграма б).

Діаграма 6. Виконання державного бюджету за дев'ять місяців 2015 року

4.1.1. Унаслідок неповного здійснення запланованих на дев'ять місяців 2015 року видатків при перевиконанні плану доходів загальний фонд державного бюджету виконано з профіцитом при запланованому на звітний період і рік дефіциті.

При перевиконанні запланованих на січень – вересень поточного року надходжень від доходів і повернення кредитів на 13 млрд 596,2 млн грн, або 3,9 відс., план видатків та надання кредитів не виконано на 30 млрд 609,7 млн грн, або 7,9 відс., у результаті загальний фонд державного бюджету виконано з профіцитом у сумі 9 млрд 450,4 млн грн при плановому обсязі дефіциту на цей період у сумі 34 млрд 755,5 млн грн (таблиця 4).

Дефіцит і фінансування загального фонду державного бюджету

млн грн

№ з/п	Показники	Виконано, січень – вересень 2014 року	Січень – вересень 2015 року		Відхилення від:			
			план	виконано	січня – вересня 2014 року		плану на січень – вересень 2015 року	
					сума	відс.	сума	відс.
I.	ДЕФІЦИТ(-)/ПРОФІЦИТ(+) <i>(ряд. 1.2 + ряд. 1.4 - ряд. 1.1 - ряд. 1.3)</i>	-32 333	-34 756	9 450	41 783	-	44 206	-
1.1.	Доходи	228 714	348 317	361 312	132 598	58,0	12 995	3,7
1.2.	Видатки	261 483	383 437	352 974	91 491	35,0	-30 463	-7,9
1.3.	Повернення кредитів	826	2 112	2 713	1 887	в3,3р.б.	1 887	28,4
1.4.	Надання кредитів	390	1 748	1 601	1 211	в4,1р.б.	1 211	-8,4
II.	ФІНАНСУВАННЯ <i>(ряд. 2.1 – ряд. 2.2)</i>	32 333	34 756	-9 450	-41 783	-	-44 206	-
2.1.	Фінансування в частині надходжень – всього, <i>у тому числі:</i>	213 429	359 786	206 397	-7 032	-3,3	-153 389	-42,6
	внутрішні запозичення	139 802	115 201	82 480	-57 322	-41,0	-32 721	-28,4
	зовнішні запозичення	73 568	234 925	123 790	50 222	68,3	-111 135	-47,3
	надходження від приватизації державного майна	59	9 660	127	68	в2,2р.б.	-9 533	-98,7
2.2.	Фінансування в частині витрат – всього, <i>у тому числі:</i>	181 096	325 030	215 847	34 751	19,2	-109 183	-33,6
	погашення внутрішнього боргу	44 921	110 879	79 613	34 692	в1,8р.б.	-31 266	-28,2
	погашення зовнішнього боргу	25 865	33 564	18 333	-7 532	-29,1	-15 231	-45,4
	розміщення коштів на депозитах або придбання цінних паперів	96 610	91 200	58 537	-38 073	-39,4	-32 663	-35,8
	повернення коштів на ЄКР	-	89 387	-	-	-	-89 387	-100,0
	накопичення залишків коштів	13 700	-	59 364	45 664	в4,3р.б.	59 364	-

Для фінансування загального фонду залучено 206 млрд 397,1 млн грн, що на 153 млрд 389,4 млн грн, або 42,6 відс., менше плану на звітний період і спричинено отриманням в обсягах, менших від запланованих на січень – вересень поточного року, коштів за всіма передбаченими джерелами: від державних зовнішніх запозичень – на 111 млрд 134,9 млн грн, або 47,3 відс., внутрішніх запозичень – на 32 млрд 721,3 млн грн, або 28,4 відс., приватизації державного майна – на 9 млрд 533,2 млн грн, або 98,7 відсотка.

Надходження від державних зовнішніх запозичень за дев'ять місяців 2015 року на 50 млрд 222,6 млн грн, або 68,3 відс., більші, ніж у відповідному періоді 2014 року, і становили 123 млрд 790,3 млн гривень.

Від державних внутрішніх запозичень отримано 82 млрд 480,0 млн грн, що на 57 млрд 321,7 млн грн, або 41,0 відс., менше, ніж у січні – вересні попереднього року, з яких 58 млрд 537,0 млн грн, або 71,0 відс., становили надходження від розміщення цільових облігацій внутрішньої державної позики для збільшення статутного капіталу Національної акціонерної компанії „Нафтогаз України” (29,7 млрд грн), надання кредиту Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (25,0 млрд грн) і додаткової капіталізації публічного акціонерного товариства акціонерний банк „Укргазбанк” (3 млрд 837,0 млн грн), тоді як у відповідному періоді 2014 року надходження від цільових облігацій становили 96 млрд 609,6 млн гривень. Без урахування цільових запозичень внутрішні запозичення для фінансування загального фонду становили 23 млрд 943,0 млн грн, що на 19 млрд 249,1 млн грн, або 44,6 відс., менше, ніж у січні – вересні 2014 року.

У січні – вересні поточного року не виконано в передбачуваних обсягах надходжень від приватизації державного майна.

Плановий обсяг надходження коштів від приватизації державного майна помісячним розписом фінансування загального фонду державного бюджету на січень – вересень 2015 року встановлено в сумі 9 млрд 660,0 млн грн, або 56,8 відс. річного обсягу (17,0 млрд гривень). За звітний період до загального фонду державного бюджету надійшло коштів від приватизації державного майна у сумі 126,8 млн грн, або 0,7 відс. річного плану і 1,3 відс. плану на січень – вересень поточного року, зокрема, за рахунок продажу на фондових біржах акцій ПАТ „Іллічівський судноремонтний завод”. Порівняно з відповідним періодом 2014 року, надходження коштів від приватизації державного майна зросли на 68,3 млн грн, або в 2,2 раза.

Кабінет Міністрів України постановою від 12.05.2015 № 271 „Про проведення прозорої та конкурентної приватизації у 2015 році” затвердив перелік об’єктів, що підлягають приватизації в 2015 році. Водночас у зв’язку з призупиненням процесу приватизації великих об’єктів, зокрема ПАТ „Одеський припортовий завод” і підприємств паливно-енергетичного комплексу, збільшилися ризики невиконання планових показників надходження коштів від приватизації державного майна в 2015 році.

До загального фонду державного бюджету залучено коштів на 59 млрд 364,2 млн грн, або 11,6 відс., більше, ніж фактично здійснено витрат. Крім того, частина залишку коштів у сумі 12 млрд 420,2 млн грн із спеціального фонду передана до загального. У результаті обсяг бюджетних коштів загального фонду з початку року зріс з 74,3 млн грн до 75 млрд 948,0 млн гривень.

4.1.2. За дев’ять місяців 2015 року спеціальний фонд державного бюджету виконано з дефіцитом, що становить 4,1 відс. планового річного обсягу.

Упродовж звітнього періоду головні розпорядники бюджетних коштів на підставі частини восьмої статті 13 Бюджетного кодексу України вносили зміни до затверджених Законом України „Про Державний бюджет України на 2015 рік” показників доходів і видатків спеціального фонду. У результаті граничний обсяг дефіциту спеціального фонду збільшено на 2 млрд 84,9 млн грн, або 14,9 відс., – до 16 млрд 87,6 млн гривень. Фактично спеціальний фонд державного бюджету виконано з дефіцитом у сумі 656,9 млн гривень.

У частині фінансування до спеціального фонду залучено кошти від міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів у сумі 4 млрд 38,8 млн грн, або 28,5 відс. річного плану.

Обсяг бюджетних коштів спеціального фонду, що обліковуються на рахунках Державної казначейської служби України, внаслідок передачі коштів у сумі 12 млрд 420,2 млн грн до загального фонду зменшився з початку року на 8 млрд 764,1 млн грн, або 23,7 відс., – до 28 млрд 254,9 млн гривень.

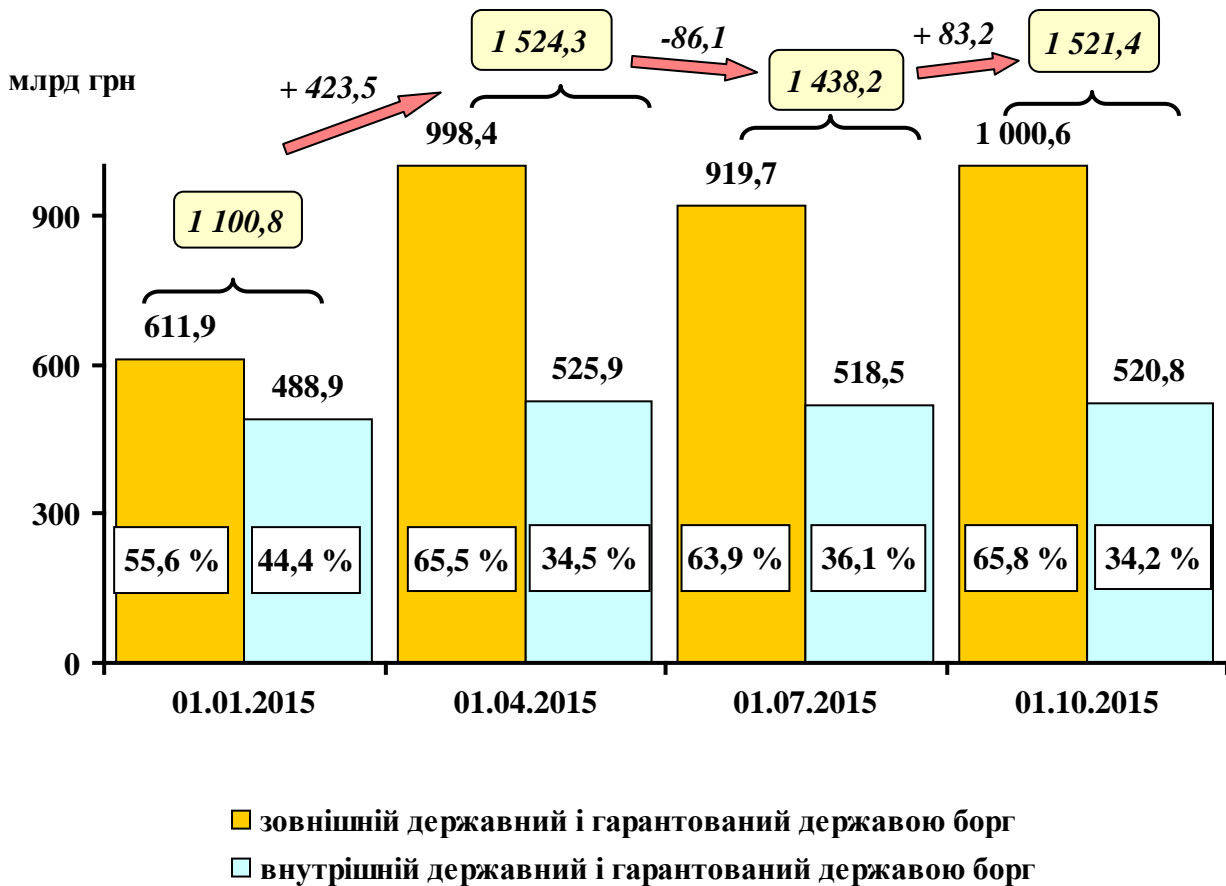
4.2. Унаслідок девальвації гривні до іноземних валют і перевищення державних запозичень над витратами на погашення державного боргу загальний обсяг державного та гарантованого державою боргу з початку року зріс на 38,2 відс., частка найуразливішого до валютних коливань боргу, номінованого в іноземній валюті, – на 7,9 відс. пункту. Збільшилися, порівняно із січнем – вереснем 2014 року, витрати на погашення й обслуговування державного боргу і боргове навантаження на державний бюджет.

4.2.1. Державний і гарантований державою борг за дев'ять місяців 2015 року загалом зріс на 420 млрд 602,7 млн грн, або 38,2 відс., – до 1 трлн 521 млрд 377,8 млн грн, у тому числі зовнішній борг – на 388 млрд 710,8 млн грн, або 63,5 відс., – до 1 трлн 619,0 млн грн, внутрішній – на 31 млрд 891,9 млн грн, або 6,5 відс., – до 520 млрд 758,8 млн грн (діаграма 7).

У результаті частка зовнішнього боргу в загальній сумі державного та гарантованого державою боргу збільшилася на 10,2 відс. пункту – до 65,8 відсотка. Частка державного та гарантованого державою боргу в іноземній валюті збільшилася на 7,9 відс. пункту – до 69,6 відс., що спричинене розміщенням в попередніх роках і в поточному році облігацій внутрішньої державної позики, номінованих в іноземній валюті.

Державний борг за січень – вересень 2015 року збільшився на 312 млрд 292,7 млн грн, або 33,0 відс., – до 1 трлн 259 млрд 323,2 млн грн, при цьому 64,0 відс. приросту (199 млрд 929,9 млн грн), за оцінкою Рахункової палати, спричинено девальвацією гривні до іноземних валют і 36,0 відс. – перевищенням на 112 млрд 362,8 млн грн, або в 2,1 раза, суми державних запозичень над обсягом витрат на погашення державного боргу.

Діаграма 7. Державний і гарантований державою борг

Державний зовнішній борг зріс на 278 млрд 306,2 млн грн, або 57,3 відс., – до 764 млрд 333,1 млн грн, насамперед унаслідок девальвації гривні, яка спричинила, за оцінкою Рахункової палати, збільшення на 168 млрд 810,7 млн грн, або 60,7 відс. приросту, і чистого зовнішнього залучення в сумі 109 млрд 495,5 млн грн, або 39,3 відс. приросту.

Державний внутрішній борг збільшився на 33 млрд 986,5 млн грн, або 7,4 відс., – до 494 млрд 990,1 млн гривень. Збільшення спричинене насамперед девальвацією гривні до іноземних валют, що, за оцінкою Рахункової палати, призвело до зростання на 31 млрд 119,2 млн грн, або 91,6 відс. приросту, а також перевищенням державних внутрішніх запозичень над витратами на погашення державного внутрішнього боргу на 2 млрд 867,3 млн грн, або 8,4 відс. приросту.

Гарантований державою борг зріс на 108 млрд 310,0 млн грн, або 70,4 відс., – до 262 млрд 54,6 млн гривень. При цьому, гарантований державою зовнішній борг збільшився на 110 млрд 404,6 млн грн, або 87,7 відс., – до 236 млрд 285,9 млн грн, у зв'язку з девальвацією гривні до іноземних валют і отриманням Національним банком України частини кредиту Міжнародного валютного фонду, а внутрішній – зменшився на 2 млрд 94,6 млн грн, або 7,5 відс., – до 25 млрд 768,7 млн гривень. У звітному періоді державні гарантії не надавалися.

4.2.2. Витрати на погашення й обслуговування державного боргу за дев'ять місяців 2015 року на 24,2 відс. менші за бюджетні призначення на цей період, однак зросли, порівняно з відповідним періодом 2014 року, що збільшило боргове навантаження на державний бюджет.

Витрати на погашення й обслуговування державного боргу становили 157 млрд 952,8 млн грн, що на 50 млрд 401,8 млн грн, або 24,2 відс., менше планових призначень, у тому числі на погашення внутрішнього боргу – 79 млрд 612,7 млн грн, що менше плану на 31 млрд 266,5 млн грн, або 28,2 відс., обслуговування державного боргу – 60 млрд 6,5 млн грн, що менше на 3 млрд 904,6 млн грн, або 6,1 відс., погашення зовнішнього боргу – 18 млрд 333,6 млн грн, що менше на 15 млрд 230,7 млн грн, або 45,4 відсотка. При цьому, у зв'язку із проведенням процедури реструктуризації державного та гарантованого державою боргу і його часткового списання, відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.09.2015 № 978-р „Про початок процедури реструктуризації державного та гарантованого державою боргу і його часткового списання”, з 23.09.2015 зупинено здійснення платежів за борговими зобов'язаннями, щодо яких вчинятимуться правочини стосовно зміни умов запозичень. У звітному періоді до цих зобов'язань належали облігації зовнішньої державної позики 2010 року випуску на суму 500,0 млн дол. США (еквівалент 10,9 млрд гривень). Навіть з урахуванням цих зобов'язань, виплати на погашення державного зовнішнього боргу були б менші плану. Зазначене свідчить про недоліки планування витрат на погашення державного боргу і видатків на його обслуговування.

Порівняно із січнем – вереснем 2014 року, витрати на погашення й обслуговування державного боргу у звітному періоді зросли на 56 млрд 64,9 млн грн, або 55,0 відс., при цьому збільшилися витрати на погашення державного внутрішнього боргу – на 34 млрд 691,7 млн грн, або 77,2 відс., видатки на обслуговування державного боргу – на 28 млрд 904,7 млн грн, або 92,9 відс., і зменшилися витрати на погашення державного зовнішнього боргу – на 7 млрд 531,5 млн грн, або 29,1 відсотка.

Витрати державного бюджету на виконання боргових зобов'язань за кредитами, залученими під державні гарантії, збільшилися, порівняно із січнем – вереснем 2014 року, на 5 млрд 903,8 млн грн, або 55,6 відс., – до 16 млрд 527,3 млн грн, що спричинене насамперед девальвацією гривні.

V. МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ ТА МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ

5.1. У січні – вересні поточного року перераховані з державного бюджету місцевим бюджетам трансферти становили 57,4 відс. доходів місцевих бюджетів, що на 2,0 відс. пункту більше, ніж у відповідному періоді попереднього року.

Законами України від 17.07.2015 № 648-VIII і від 17.09.2015 № 704-VIII „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2015 рік” річний обсяг передбачених у державному бюджеті трансфертів місцевим бюджетам збільшено на 3 млрд 816,9 млн грн, або 2,1 відс., – до 182 млрд 696,1 млн грн, у тому числі субвенцій – на 3 млрд 811,9 млн грн, або 2,2 відс., дотацій – на 5,0 млн грн, або 0,1 відсотка.

Крім того, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 03.08.2015 № 543 „Деякі питання використання у 2015 році державних капітальних видатків”, загальний обсяг субвенцій збільшено на 547,8 млн грн за рахунок передачі бюджетних призначень, передбачених у 2015 році Міністерству фінансів України у загальному фонді державного бюджету за КПКВК 3511090 „Державні капітальні видатки, що розподіляються Кабінетом Міністрів України”.

У звітному періоді надано з державного бюджету місцевим бюджетам трансфертів на суму 115 млрд 938,8 млн грн, або 96,5 відс. плану на січень – вересень поточного року, що на 23 млрд 935,6 млн грн, або 26,0 відс., більше, ніж у відповідному періоді попереднього року. Дотації надані в сумі 4 млрд 953,9 млн грн, або 98,6 відс. плану звітного періоду, субвенції – 110 млрд 984,9 млн грн, або 96,4 відсотка.

5.1.1. З 1 січня 2015 року триває надання з державного бюджету, замість деяких наявних торік, нових видів трансфертів місцевим бюджетам.

Зокрема, в попередньому році понад 90,0 відс. видатків місцевих бюджетів на освіту й охорону здоров'я враховувалися при визначенні міжбюджетних трансфертів. У 2015 році, відповідно до вимог статей 103² – 103⁴ Бюджетного кодексу України, для оплати поточних видатків окремих типів навчальних і медичних закладів запроваджені медична, освітня субвенції та субвенція на підготовку робітничих кадрів, які у звітному періоді надані в загальній сумі 69 млрд 194,5 млн грн, або 97,9 відс. плану на січень – вересень поточного року, що становить 59,7 відс. загального обсягу наданих у звітному періоді трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам і 34,3 відс. доходів місцевих бюджетів з урахуванням трансфертів з державного бюджету. Медична субвенція надана у сумі 33 млрд 239,3 млн грн, або 97,0 відс. плану на січень – вересень поточного року; освітня субвенція – 31 млрд 592,1 млн грн, або 98,9 відс. плану; субвенція на підготовку робітничих кадрів – 4 млрд 363,1 млн грн, або 98,3 відсотка.

Замість дотації вирівнювання у поточному році місцеві бюджети отримують з державного бюджету базову дотацію для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій, яка у січні – вересні поточного року перерахована в сумі 3 млрд 946,4 млн грн, або 98,2 відс. плану звітного періоду.

Крім того, починаючи з поточного року, для покриття можливих фактичних диспропорцій при запровадженні нової моделі взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами протягом трьох років у законі про державний бюджет на 2015 рік передбачено затверджувати стабілізаційну дотацію (як додаткову дотацію з державного бюджету місцевим бюджетам), в обсязі не менше 1,0 відс. обсягу надходжень податків та зборів до місцевих бюджетів. Стабілізаційна дотація на поточний рік встановлена в сумі 2 млрд грн, з яких у вересні місцевим бюджетам надано 1 млрд грн, або 100,0 відс. плану звітного періоду.

5.1.2. Для забезпечення виконання фактичних зобов'язань місцевих бюджетів щодо надання пільг, субсидій і допомоги окремим категоріям громадян з державного бюджету перераховано місцевим бюджетам субвенції в сумі 40 млрд 171,4 млн грн, або 94,3 відс. плану на січень – вересень поточного року, що на 1 млрд 567,6 млн грн, або 4,1 відс., більше, ніж у відповідному періоді попереднього року.

Зокрема, для надання пільг і житлових субсидій населенню на оплату житлово-комунальних послуг з державного бюджету місцевим бюджетам надано субвенцію в сумі 7 млрд 756,5 млн грн, або 90,8 відс. плану на січень – вересень (8 млрд 544,2 млн грн) і 31,8 відс. плану на рік (24 млрд 414,2 млн грн), що на 3 млрд 23,4 млн грн, або в 1,6 раза, більше, ніж у відповідному періоді попереднього року. Збільшення обсягу субвенції зумовлено насамперед підвищенням у другому кварталі поточного року тарифів на житлово-комунальні послуги.

Водночас на виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства, дітям-інвалідам і тимчасової державної допомоги дітям та допомоги для догляду за інвалідами I чи II групи внаслідок психічного розладу надано субвенцію в сумі 30 млрд 356,6 млн грн, або 96,2 відс. плану звітного періоду, що на 1 млрд 112,5 млн грн, або 3,5 відс., менше, ніж у січні – вересні 2014 року; надання пільг з послуг зв'язку, компенсації за пільговий проїзд – 1 млрд 102,5 млн грн, або 76,6 відс., що менше на 259,4 млн грн, або 19,1 відс.; надання пільг і житлових субсидій населенню на придбання твердого і рідкого пічного побутового палива та скрапленого газу – 569,6 млн грн, або 90,5 відс. плану, що менше на 85,6 млн грн, або 13,1 відсотка.

Зменшення обсягу перерахованих місцевим бюджетам субвенцій на пільги, субсидії і допомогу зумовлено насамперед тим, що такі субвенції не перераховувалися місцевим бюджетам населених пунктів Донецької та Луганської областей, які розташовані в зоні проведення антитерористичної операції і на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень.

5.1.3. Несвоєчасне прийняття Кабінетом Міністрів України рішень щодо порядків і умов надання окремих субвенцій, а також наявність на

кінець звітнього періоду значних залишків на рахунках деяких місцевих бюджетів та бюджетних установ за отриманими у звітному періоді субвенціями створило ризики невиконання до кінця року відповідних видатків місцевих бюджетів у запланованих обсягах.

Зокрема, у звітному періоді, починаючи з червня, планувалося надати з державного бюджету місцевим бюджетам субвенцію на придбання нових трамвайних вагонів вітчизняного виробництва для комунального електротранспорту в сумі 80,0 млн грн, у тому числі у третьому кварталі – по 20,0 млн грн щомісяця. Проте порядок і умови надання цієї субвенції затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 № 608 „Про затвердження Порядку та умов надання у 2015 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на придбання нових трамвайних вагонів вітчизняного виробництва для комунального електротранспорту”, яка набрала чинності 29 серпня поточного року. На 1 жовтня поточного року субвенція місцевим бюджетам не надана.

У цьому році передбачено надати з державного бюджету місцевим бюджетам субвенцію на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження, на суму 108,7 млн грн, у тому числі у січні – вересні, починаючи з квітня, – 71,4 млн грн, або 65,7 відс. плану на рік. Проте оскільки необхідні зміни до порядку й умов надання субвенції внесені постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 284 „Про внесення змін до Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження”, яка набрала чинності 29 травня поточного року, надання субвенції розпочато в червні. Загалом субвенція надана у сумі 62,3 млн грн, або 87,2 відс. плану звітнього періоду. При цьому на 1 жовтня 2015 року залишок на рахунках місцевих бюджетів і бюджетних установ становив 56,2 млн грн, або 90,3 відс. отриманої субвенції.

Також у звітному періоді з державного бюджету місцевим бюджетам надано субвенцію на придбання медикаментів і виробів медичного призначення для забезпечення швидкої медичної допомоги у запланованому обсязі 69,0 млн грн, або 50,0 відс. плану на рік, у тому числі у третьому кварталі – по 13,8 млн грн щомісяця. При цьому на кінець звітнього періоду залишок на рахунках місцевих бюджетів і бюджетних установ становив 39,0 млн грн, або 56,5 відс. отриманої субвенції.

5.2. У січні – вересні 2015 року доходи місцевих бюджетів становили 201 млрд 904,9 млн грн, або 71,3 відс. річного плану, і зросли, порівняно із відповідним періодом попереднього року, на 35 млрд 777,9 млн грн, або 21,5 відсотка. Збільшення доходів місцевих бюджетів (без урахування трансфертів з державного бюджету) – це

насамперед результат змін, внесених наприкінці попереднього року до податкового і бюджетного законодавства.

Доходи місцевих бюджетів (без урахування трансфертів з державного бюджету), порівняно із січнем – вереснем 2014 року, збільшилися на 11 млрд 842,3 млн грн, або 16,0 відс., – до 85 млрд 966,1 млн грн, проте їх частка у загальному обсязі доходів місцевих бюджетів зменшилася на 2,0 відс. пункту – до 42,6 відсотка.

Найбільше до місцевих бюджетів (без урахування трансфертів з державного бюджету) надійшло податку та збору на доходи фізичних осіб – 44,4 відс. їх загального обсягу, податку на майно – 13,8 відс., власних надходжень бюджетних установ – 13,5 відс., єдиного податку – 8,7 відс., податку на прибуток підприємств – 4,0 відсотка.

Запровадження з 01.01.2015 акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів збільшило надходження місцевих бюджетів у звітному періоді поточного року на 5 млрд 575,0 млн грн; зарахування 10 відс. податку на прибуток підприємств до місцевих бюджетів – на 2 млрд 974,6 млн грн; збільшення нормативу зарахування до місцевих бюджетів екологічного податку з 35 відс. до 80 відс. – на 295,2 млн гривень. Крім того, зросли власні надходження бюджетних установ – на 4 млрд 555,8 млн грн, або 64,5 відс., надходження єдиного податку – на 2 млрд 131,8 млн грн, або 40,0 відсотка.

Водночас внаслідок зменшення з 1 січня 2015 року зі 100 відс. до 75 відс. (до бюджету м. Києва з 50 відс. до 40 відс.) нормативу відрахувань до місцевих бюджетів з основного бюджетоутворюючого податку місцевих бюджетів – податку та збору на доходи фізичних осіб, надходження цього податку у звітному періоді зменшилися, порівняно з відповідним періодом попереднього року, на 7 млрд 409,4 млн грн, або 16,3 відсотка.

5.3. Упродовж січня – вересня 2015 року видатки місцевих бюджетів проведені в сумі 178 млрд 129,0 млн грн, або 62,6 відс. річного плану, що більше, ніж у відповідному періоді попереднього року, на 19 млрд 245,5 млн грн, або 12,1 відсотка. Частка видатків місцевих бюджетів у видатках зведеного бюджету зменшилася на 2,6 відс. пункту – до 40,6 відсотка.

Найбільше коштів місцевих бюджетів використано на освіту – 31,2 відс. загального обсягу видатків місцевих бюджетів, соціальний захист і соціальне забезпечення – 25,9 відс. та охорону здоров'я – 22,4 відсотка.

Порівняно із січнем – вереснем 2014 року, зросли видатки на охорону здоров'я – на 6 млрд 552,7 млн грн, або 19,7 відс., економічну діяльність – на 4 млрд 885,6 млн грн, або 87,8 відс., освіту – на 4 млрд 522,0 млн грн, або 8,9 відс., соціальний захист і соціальне забезпечення – на 2 млрд 428,3 млн грн, або 5,6 відс., загальнодержавні функції –

на 1 млрд 434,1 млн грн, або 18,1 відс., і водночас зменшилися видатки на житлово-комунальне господарство – на 1 млрд 191,4 млн грн, або 14,2 відс., духовний та фізичний розвиток – на 474,1 млн грн, або 7,1 відсотка.

Для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій до загального фонду державного бюджету з місцевих бюджетів перераховано реверсну дотацію в сумі 2 млрд 11,4 млн грн, або 73,6 відс. розпису звітного періоду. Реверсна дотація в обсягах, менших за планові, перерахована з бюджетів Донецької області в сумі 637,6 млн грн, або 79,1 відс. розпису, і Луганської області – 84,1 млн грн, або 98,7 відсотка. Також до спеціального фонду державного бюджету з місцевих бюджетів перераховано субвенцію на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів у сумі 345,8 млн грн, або 95,7 відс. річного плану.

На захищені видатки місцевих бюджетів спрямовано 137 млрд 729,1 млн грн, або 77,3 відс. загального обсягу видатків. Для забезпечення проведення захищених видатків загального фонду місцевих бюджетів з єдиного казначейського рахунку на покриття тимчасових касових розривів надано позик у сумі 1 млрд 852,4 млн грн, що на 22 млрд 990,7 млн грн, або в 13,4 раза, менше, ніж за відповідний період попереднього року. Найбільше позик надано бюджету м. Києва – 660,6 млн грн, або 35,7 відс. загального обсягу, і бюджетам Дніпропетровської області – 144,0 млн грн, або 7,8 відсотка. На 1 жовтня 2015 року заборгованість за цими позиками становила 64,1 млн грн, з яких 35,9 млн грн – заборгованість місцевих бюджетів Автономної Республіки Крим (27,1 млн грн) і Луганської області (8,7 млн грн) за позиками, наданими в 2014 році та не погашеними на 1 січня 2015 року.

Відповідно до Закону України від 28.12.2014 № 79-VIII „Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин”, середньострокові позики, які надавалися місцевим бюджетам з єдиного казначейського рахунку, з 1 січня 2015 року не надаються. Проте зобов'язання за такими позиками, які надавалися місцевим бюджетам протягом 2009 – 2014 років з єдиного казначейського рахунку, становили на 1 жовтня 2015 року 8 млрд 976,1 млн гривень.

5.4. З початку року дебіторська заборгованість розпорядників і одержувачів коштів місцевих бюджетів збільшилася, а кредиторська заборгованість – зменшилася.

Дебіторська заборгованість збільшилася на 992,1 млн грн, або 78,5 відс., – до 2 млрд 255,2 млн грн, з неї прострочена – 274,4 млн грн, або 12,2 відс. загального обсягу. Найбільші суми дебіторської заборгованості обліковувалися в розпорядників і одержувачів коштів бюджетів Дніпропетровської області – 274,0 млн грн, або 12,2 відс. загального обсягу; бюджету м. Києва – 224,0 млн грн, або 9,9 відс.; бюджетів Запорізької області – 171,3 млн грн, або 7,6 відсотка.

Кредиторська заборгованість зменшилася на 784,7 млн грн, або 10,6 відс., – до 6 млрд 622,4 млн грн, з неї прострочена становить 1 млрд 254,0 млн грн, або 18,9 відсотка. Найбільша кредиторська заборгованість обліковувалася в розпорядників і одержувачів коштів бюджетів Донецької області – 813,9 млн грн, або 12,3 відс. загального обсягу; Луганської області – 638,1 млн грн, або 9,6 відс.; бюджету м. Києва – 620,1 млн грн, або 9,4 відс.; бюджетів Львівської області – 435,1 млн грн, або 6,6 відсотка.

5.5. Упродовж січня – вересня 2015 року загальний обсяг боргових зобов'язань місцевих бюджетів збільшився.

Борг місцевих бюджетів зріс на 1 млрд 767,4 млн грн, або 7,4 відс., – до 25 млрд 626,1 млн грн, з них внутрішній борг – 13 млрд 752,0 млн грн, зовнішній – 11 млрд 874,2 млн гривень. При цьому внутрішній борг місцевих бюджетів за позиками, наданими з єдиного казначейського рахунку, становив 9 млрд 40,2 млн грн, або 65,7 відс. загальної суми внутрішнього боргу; за облігаціями місцевих позик – 4 млрд 356,3 млн грн, або 31,7 відсотка.

* * *

ПІДСУМОВУЮЧИ ВИСНОВКИ, РАХУНКОВА ПАЛАТА ВІДЗНАЧАЄ:

1. У січні – вересні 2015 року зменшення реального валового внутрішнього продукту в 2,4 раза перевищило показник, врахований при визначенні показників державного бюджету. Економічну динаміку в звітному періоді визначили падіння платоспроможності внутрішнього ринку, погіршення умов зовнішньої торгівлі, військові дії на сході країни.

2. Доходи державного бюджету становили 384,3 млрд грн, або 72,8 відс. річного плану. План звітного періоду за доходами загального фонду перевиконано на 13,0 млрд грн, або 3,7 відсотка.

Порівняно із січнем – вереснем 2014 року, доходи державного бюджету зросли на 123,5 млрд грн, або 47,3 відс., що в умовах економічного падіння забезпечено за рахунок насамперед девальвації гривні, змін податкового і бюджетного законодавства, інфляційного чинника.

Залишки невідшкодованого платникам податку на додану вартість з початку 2015 року зросли на 3,2 млрд грн, або 23,9 відс., і на 1 жовтня становили 16,7 млрд грн, у тому числі з простроченим терміном відшкодування – 5,0 млрд гривень. Водночас обсяг переплат податків і зборів до державного бюджету зменшився загалом на 2,2 млрд грн, або 6,2 відс., – до 33,2 млрд гривень.

На виконання доходів державного бюджету негативно вплинуло збільшення обсягів податкової заборгованості з початку поточного року на 8,9 млрд грн, або 42,5 відс., – до 29,9 млрд гривень. Крім того, обсяг чинних розстрочень і відстрочень грошових зобов'язань платників перед державним бюджетом з початку року збільшився у 3,0 раза – до 19,2 млрд гривень.

3. Видатки державного бюджету проведені в сумі 373,4 млрд грн, або 62,8 відс. річного плану, що на 74,6 млрд грн, або 25,0 відс., більше, ніж у відповідному періоді попереднього року. На поточні видатки спрямовано 98,2 відс. загального обсягу видатків.

У найбільших обсягах кошти державного бюджету спрямовано на міжбюджетні трансферти – 31,1 відс. загального обсягу видатків державного бюджету, загальнодержавні функції – 19,3 відс., громадський порядок, безпеку і судову владу – 9,4 відс., оборону – 8,7 відсотка.

4. Державний бюджет України за дев'ять місяців 2015 року виконано з профіцитом у сумі 8,8 млрд грн при запланованому річному дефіциті – 78,0 млрд гривень.

Водночас витрати на підтримку діяльності Національної акціонерної компанії „Нафтогаз України”, банків, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, здійснені за рахунок придбання у державну власність в обмін на облігації внутрішньої державної позики цінних паперів цих суб'єктів господарювання, становили 58,5 млрд гривень.

Для фінансування державного бюджету залучено державні запозичення, частка яких у загальній сумі надходжень до державного бюджету становила 35,2 відсотка.

5. Державний борг унаслідок девальвації гривні до іноземних валют і перевищення в 2,1 раза державних запозичень над витратами збільшився з початку року на 33,0 відс. – до 1 трлн 259,3 млрд гривень. Загалом державний і гарантований державою борг з початку року зріс на 38,2 відс. – до 1 трлн 521,4 млрд гривень.

Витрати на погашення й обслуговування державного боргу збільшилися, порівняно із січнем – вереснем 2014 року, на 56,1 млрд грн, або 55,0 відс., – до 158,0 млрд гривень.

Зростання частки чутливого до валютних коливань державного і гарантованого державою боргу, номінованого в іноземній валюті, на 7,9 відс. пункту – до 69,6 відс. – і можливе заміщення недонадходжень від приватизації державного майна державними запозиченнями збільшують ризики зростання боргового навантаження на державний бюджет.

ПРОПОЗИЦІЇ

З метою усунення виявлених відхилень і порушень при виконанні Державного бюджету України на 2015 рік Рахункова палата вважає за доцільне рекомендувати:

1) Кабінету Міністрів України:

- ініціювати внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2015 рік” щодо зменшення плану спеціального фонду державного бюджету за доходами від реалізації надлишкового озброєння, військової і спеціальної техніки, нерухомого військового майна Збройних Сил України, відчуження земельних ділянок, на яких розташовані об’єкти нерухомого військового майна, що підлягають реалізації, і земельних ділянок, які вивільняються у процесі реформування Збройних Сил України, конфіскованих коштів і коштів від реалізації конфіскованого майна, які були привласнені корупційними методами, а також відповідними видатками, що мають здійснюватися за рахунок цих доходів;

- посилити контроль за повнотою використання наданих з державного бюджету субвенцій з метою проведення до кінця року відповідних видатків місцевих бюджетів та недопущення утворення кредиторської заборгованості;

2) Міністерству фінансів України і Державній фіскальній службі України вжити додаткових заходів щодо:

- збільшення бюджетного відшкодування податку на додану вартість для скорочення залишків невідшкодованого платникам податку на додану вартість та ліквідації бюджетної заборгованості;

- подальшого скорочення обсягів переплат податків і зборів до державного бюджету;

3) Міністерству фінансів України розглянути можливість і доцільність зміни способу підтримки діяльності окремих суб’єктів господарювання через механізм залучення коштів від випуску облігацій внутрішньої державної позики до державного бюджету і здійснення видатків або надання кредитів з державного бюджету, що сприяло би більш адекватній оцінці реального обсягу дефіциту/профіциту державного бюджету й ефективному використанню цього показника при прийнятті рішень.